

SPRÁVA O FUNGOVANÍ ORGANIZÁCIÍ KOLEKTÍVNEJ SPRÁVY NA SLOVENSKU:

12 NÁVRHOV NA REFORMU

September 2014

Autori:

Martin Husovec,
akademický pracovník a právník EISI

Matej Gera
spolupracovník EISI

Kolektívna správa autorských práv združeniami ako SOZA, SLOVGRAM, LITA, OZIS, SAPA a AGICOA by mala byť jedným z pilierov celkového systému autorského práva na Slovensku. Spoločnosť totiž potrebuje, aby sa autorské práva nevykonávali len na individuálnej báze. Napriek technologickým zmenám v posledných rokoch, ktoré zlepšujú možnosti individuálnej správy práv autorom, v najbližších desaťročiach bude kolektívna správa zrejme stále nevyhnutným mechanizmom ako distribuovať finančné prostriedky od používateľov diel naspäť autorom. Ani dnes ešte nie je úplne možné, aby si umelec ustrážil kto a ako používa jeho dielo všade na Slovensku či vo svete, a tak zabezpečil podmienky pre ďalšiu tvorbu diel. Autor, resp. iný nositeľ autorských práv¹, potrebuje na to pomocníkov, ktorí sa budú zaoberať monitorovaním používania jeho diela, inkasovaním prostriedkov v jeho prospech a ich následnou distribúciou naspäť. Týmito pomocníkmi – piliermi autorského systému - sú dnes organizácie kolektívnej správy (OKS). Na Slovensku je však tento pilier dnes chorý. Trpí na *zlý inštitucionálny rámec, nedostatok konkurencie na trhu a aj zlú organizovanosť na strane používateľov diel.*

Organizácie kolektívnej správy (OKS) sa dnes prezentujú trochu *schizofrenicky*. Na jednej strane, pokiaľ ide o výber peňazí, stavajú sa do pozície správcu kultúry s oprávneniami ako orgán verejnej moci. Na strane druhej, pokiaľ ide o rozdeľovanie peňazí, ich spravovanie a kontrolu, prezentujú sa ako uzatvorené kluby umelcov s nulovými povinnosťami vo vzťahu k verejnosti. Na túto schizofréniu existuje historický dôvod. OKS sa začali vyvíjať ako spolky autorov – akési občianske združenia. Postupne sa však etablovali natoľko, že im štát začal pridelať aj verejné úlohy ako napríklad spravovanie práv autorov, ktorí nie sú v spolku združení, alebo autorov, ktorých nemožno dohľadať. Zatiaľ čo sa funkcia OKS postupne posunula smerom ku verejným kultúrnym inštitúciám, zákon s nimi naďalej narába ako by to boli len spolky autorov spravujúce svoje vlastné záležitosti. Táto správa poukazuje na niekoľko diskrepancií medzi obrími *oprávneniami OKS voči verejnosti* a liliputánskymi *oprávneniami verejnosti voči OKS*. A snaží sa tiež napraviť potrebný balanc.

Ako reakciu na pretrvávajúce problémy spustil think-tank *European Information Society Institute (EISI)* v roku 2012 projekt „*Kontrola Organizácií Kolektívnej Správy Občanmi (KOKSO)*“, ktorého cieľom bolo zbierať od ľudí praktické skúsenosti s dnešným fungovaním kolektívnej správy na Slovensku. Táto správa je výsledkom práce na tomto projekte. Predstavuje tie najvypuklejšie problémy dnešného systému, ktoré sme nazbierali jednak z desiatok podnetov od občanov (umelcov, vedcov, používateľov, advokátov, štátnych zamestnancov a pod.), kontrolovaním mediálneho priestoru, systematickým monitorovaním činnosti organizácií kolektívnej správy (OKS) a pri poskytovaní pomoci v konkrétnych problémoch autorom a používateľom diel. Cieľom tejto správy je nielen *pomenovať choroby súčasného systému fungovania OKS*, ale aj navrhnúť spôsoby, ako tieto *choroby liečiť* v novom Autorskom zákone (2015), ktorý sa v súčasnosti pripravuje na pôde Ministerstva kultúry SR. Verejnosť má možnosť túto správu podporiť svojím podpisom.

¹ V tejto správe používame pojem *autor* niekedy aj v širšom význame ako označenie pre akéhokoľvek nositeľa autorských alebo súvisiacich práv ako napr. výkonných umelcov, výrobcov zvukových záznamov, vysielateľov a pod. Vždy, keď je potrebný priliehavejší špecifický pojem, snažíme sa použiť ten. To isté platí aj pre označovanie predmetov ochrany pojmom *autorské dielo*, ktoré niekedy označuje aj iné predmety ochrany autorským a súvisiacimi právami ako napr. umelecký výkon, zvukovobrazový záznam a pod.

Obsah

1. Zhrnutie súčasného stavu.....	4
1.1 Vzťahy v rámci OKS.....	4
1.2 Vzťahy OKS s používateľmi.....	5
1.3 Chod a kontrola OKS.....	7
2. Konkrétne Problémy.....	8
2.1 Vzťahy v rámci OKS.....	8
2.2 Vzťahy OKS s používateľmi diel.....	9
2.3 Chod a kontrola OKS.....	15
3. Návrhy na zmenu.....	20
3.1 Rozlišovať dva typy OKS.....	20
3.2 Zavedenie dvoch režimov transparentnosti.....	21
3.3 Podmienky správy práv cez OKS.....	22
3.4 Rozšírenie participácie nečlenov.....	23
3.5 Povinnosť rovného zaobchádzania s používateľmi.....	23
3.6 Zavedenie zákonného rozšíreného oprávnenia na kolektívnu správu.....	24
3.7 Zflexibilnenie kolektívnej správy.....	25
3.8 Zákaz zaťažovania voľných diel.....	26
3.9 Precizovanie rozšírenej kolektívnej správy.....	26
3.10 Poučovacia povinnosť autora.....	26
3.11 Zakáz majetkovej účasti OKS v podnikateľských projektoch.....	27
3.12 Zlepšenie externej kontroly.....	28

1. ZHRNUTIE SÚČASNÉHO STAVU

V ideálnom svete by OKS spájaním autorov a agregovaním predmetov ochrany jednak znižovali náklady potrebné na výber autorskoprávnych odmien, ale tiež zlepšovali vyjednávaciu pozíciu svojich členov voči používateľom diel. V tomto svete by OKS uzatvárali množstvo kolektívnych licenčných zmlúv s rôznymi združeniami používateľov ako hotelové či kadernícke asociácie, ktoré by potom zastrešovali všetkých podnikateľov, ktorí chcú používať repertoár konkrétnych umelcov vo svojom podnikaní. Používatelia ako aj autori by tak prosperovali. OKS by spravovali aj diela v prospech neznámych autorov, čím by umožňovali odomknúť pre spoločnosť aj diela tých, ktorí si svoje práva z rôznych dôvodov neuplatňujú. V tomto svete by rôzne OKS medzi sebou zápasili o zákazníka tým, že by mu ponúkali lepší servis, podmienky alebo doplnkové služby.

Každý, kto dnes na Slovensku prišiel do styku s kolektívnou správou, vie, že na Slovensku v tomto ideálnom svete nežijeme. Naopak, žijeme vo svete, kde majú OKS zľú povest, takmer žiadnu konkurenciu a prevažne nepriateľský vzťah ku zákazníkovi. Verejné vnímanie OKS sa dnes neštylizuje do pozície poskytovateľa služby, ale do pozície orgánu verejnej moci („nutného zla“), ktorým nie sú. I keď OKS pôsobia ako združenia autorov, či iných nositeľov práv, ich činnosť nemôže byť redukovaná iba na pôsobenie smerom dovnútra, t.j. k jej členom či osobám, ktoré zastupujú. Špecifické postavenie týchto spolkov, dané im autorským právom, ich priamo predurčuje k omnoho významnejšej a nateraz nezastupiteľnej úlohe. Sú spojivom medzi nositeľmi práv a používateľmi ich diel či iných predmetov ochrany. *OKS teda nie sú len právnou infraštruktúrou pre umelcov, ale právnou infraštruktúrou pre kultúru.* Tieto inštitúcie zásadným spôsobom ovplyvňujú to, ako je na Slovensku konzumovaná kultúra, kto k nej má prístup a za akých podmienok. Preto je im nutné venovať osobitnú pozornosť.

1.1 VZŤAHY V RÁMCI OKS

Autor, resp. iný nositeľ práv sa dnes spravidla *môže* pri výkone práv nechať zastúpiť OKS (tzv. dobrovoľná kolektívna správa). Niektoré svoje práva však zo zákona *musí* nechať OKS spravovať povinne (tzv. povinná kolektívna správa), a iné svoje práva zas *musí vylúčiť*, ak nechce, aby ich OKS spravovali (tzv. rozšírená kolektívna správa). Nositeľ práv, ktorý prenechá svoje práva OKS na spravovanie, tak môže urobiť jednak ako člen OKS, alebo ako nečlen. Pričom konkrétna pozícia v tejto mozaike spravovania práv ovplyvňuje nositeľove oprávnenia voči OKS.

Rozhodovaciu právomoc v rámci OKS ako občianskych združení dnes majú výlučne ich členovia. OKS však reprezentujú podstatne väčšiu skupinu osôb. Okrem vlastných členov zastupujú aj na základe zmlúv alebo z moci zákona ďalších umelcov. Takže okrem členov občianskeho združenia sú tu tiež zastupovaní nositelia práv, ktorí nemajú status člena občianskeho združenia, ďalej zákonne zastupovaní nositelia práv a tiež nositelia práv zastupovaní takou OKS, ktorá v rámci spoločného výberu zverila výkon práv inej OKS.

Aj keď príjmy OKS sú vo veľkej miere tvorené príjmami v prospech nečlenov, OKS nemá žiadnu povinnosť dať im právo vyjadrovať sa k rozpočtu, zrážkam z odmeny, manažmentu alebo celkovému chodu OKS. Pokiaľ sa teda dnes umelec nestane členom OKS, nemôže zmeniť spôsob, akým sú mu pridelené peniaze. Ak sa rozhodne vstúpiť, môže naraziť na vysoké podmienky členstva, ktoré

nedokáže splniť (napr. hranosť, či príjem). Takémuto autorovi potom ostáva možnosť len zveriť svoje práva OKS ako nečlen a podrobiť sa existujúcemu systému. Aby mali do budúca všetky skupiny autorov možnosť aktívne pôsobiť na fungovanie OKS, musí sa okruh osôb oprávnených rozhodovať v rámci OKS do určitej miery rozšíriť aj o vyššie menované skupiny. Zároveň sa musí zaviesť preventívna kontrola vstupných podmienok, aby sa predišlo diskriminovaniu určitých skupín subjektov, ktorí by potom mali menšiu šancu uplatňovať svoje názory a predstavy v rámci kolektívnej správy.

1.2 VZŤAHY OKS S POUŽÍVATEĽMI

Podnety občanov poukazujú na veľmi negatívne skúsenosti používateľov diel, resp. iných predmetov ochrany s OKS. To zodpovedá aj medializovaným informáciám, keď sa počas minulých rokov opakovane objavila v médiách téma činnosti OKS. Bežný občan často nerozumie, prečo a za čo musí platiť. OKS nemajú, zdá sa, žiadny záujem túto skutočnosť vysvetľovať. Pritom sú používatelia priami zákazníci nimi zastúpených autorov, resp. iných nositeľov práv. Občania majú často pocit, že OKS vyberajú platby za použitie diel v rozpore so zákonom. Zdá sa im nevhodné, ak sa spoplatňujú bezplatné vystúpenia školákov či spoločensky významné občianske udalosti ako stužkové slávnosti. Rovnako sa im niekedy zdajú sadzby nadekvátne vysoké oproti licencovanej ekonomickej hodnote. Negatívne postoje zašli až tak ďaleko, že bolo organizovaných niekoľko protestov proti vybraným OKS.

Rozhorčenie verejnosti, zdá sa, často pramení zo snahy OKS stavať sa do pozície orgánu verejnej moci, z ich pokusov autoritatívne interpretovať autorský zákon a samozvane ľubovoľne určovať, v ktorých prípadoch musia používatelia platiť a v ktorých nie. Takáto pozícia však OKS neprináleží. V prvom rade, OKS nesmú prezentovať svoju činnosť ako akýsi výkon verejnej moci (napr. slovami „pokuta“, „správne konanie“, „inšpektor“ a pod.). Aj podľa Komisie pre posudzovanie nekalých obchodných podmienok ide o nekalú obchodnú praktiku². OKS pôsobia ako súkromnoprávne subjekty, ktoré majú síce neziskový charakter, no zároveň aj postavenie účastníka hospodárskej súťaže³. Zmluvní spolupracovníci OKS mnohokrát vyberajú peniaze nie len neprijateľným spôsobom, kedy nie je často zistená základná informácia potrebná pre výpočet autorskej odmeny, ale aj pod hrozbami úkonov (napr. „zákaz podujatia“, „inšpekcia“), na ktoré OKS alebo jej zamestnanci nemajú žiadne oprávnenie. OKS sú súkromné subjekty a ak si chcú presadiť svoje práva proti nesúhlasu druhej strany musia, ako všetci ostatní, využiť slovenské súdy.

Konflikty s používateľmi vznikajú nie len v prípade otázky, či je nutné za používanie diel platiť, ale takisto v akej výške má byť táto platba. OKS väčšinou vytvárajú cenníky a stanovujú konkrétne ceny za rôzne použitia. Podľa súčasnej praxe však tieto nie sú pre OKS vôbec záväzné a často dochádza k

² “Komisia každé konanie, ktorým si obchodná spoločnosť (podnikateľ) pri vymáhaní pohľadávok osvojuje právomoci orgánu verejnej moci alebo ním poverenej osoby, hodnotí ako zákonom zakázanú agresívnu nekalú obchodnú praktiku, ktorá zakladá vymáhanie pohľadávok v rozpore so zákonom.” (Dostupné na: <http://www.justice.gov.sk/Stranky/aktualitadetail.aspx?announcementID=1629>).

³ Pre prehľad judikatúry SDEÚ pozri DREXL, Josef. *Collecting Societies and Competition Law*. Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition law [online]. Dostupné z: http://www.ip.mpg.de/shared/data/pdf/drexl_-_crmos_and_competition.pdf a tiež KRÁLIČKOVÁ, Barbora. *Súkromnoprávne aspekty protimonopolného práva*. - 1. vyd. - Bratislava : Veda, 2012. - 196 s. - ISBN 978-80-224-1271-1 a ADAMOVIČ, Z., *Kolektívna správa autorského práva a práv súvisiacich s autorským právom*. In ŠVIDROŇ, J., ADAMOVIČ, Z., NÁVRAT, M., ŠKREKO, A., *Právo duševného vlastníctva v informačnej spoločnosti a v systéme práva*. Bratislava: VEDA, 2009.

určení sadzby arbitrárne. Nahlásených bolo niekoľko takýchto prípadov. Príkladom je stredne veľký boutique hotel, ktorý platí za používanie diel menej ako drobné kaderníctvo z rovnakého mesta. Tzv. „inšpektori“, ako ich nezákonne označujú OKS, totiž bežne operujú s možnosťou individuálnych zliav až do neuveriteľných výšok. Takéto konanie je v rozpore aj so súčasným Autorským zákonom (porušenie princípu rovnosti). Je ho však ťažké odkontrolovať, keďže nik sa svojou zľavou prirodzene nechváli. Cenníkové sadzby tak platia iba slabí jedinci.

Mnohých používateľov takisto mátie samotný systém kolektívnej správy. V súčasnosti u nás pôsobí hneď niekoľko OKS – každá však v zásade v inej oblasti. Aj pri celkom jednoduchých použitíach dochádza k potrebe kontaktovať viac ako dve OKS (viď tabuľku nižšie). Keďže OKS všeobecne nevysvetľujú, za aké diela, resp. predmety ochrany v prospech ktorých autorov vyberajú autorské odmeny, potenciálnym používateľom často vôbec nie je jasné, či ďalšia OKS, ktorá následne príde má alebo nemá nárok na ďalšiu platbu. Kolektívna správa práv je do značnej miery fragmentovaná a teda aj zbytočne komplikovaná pre používateľov. Namiesto širokej spolupráce OKS, až na pár výnimiek, v zásade vymáhajú platby pre svojich členov osobitne a bez vzájomnej spolupráce. Tým sa znásobujú zbytočne náklady na výber.

V rámci otázok o platení za použitie diel nemožno opomenúť ani čoraz populárnejší trend používania diel na základe tzv. verejných licencií. Pri takejto licencií umožňuje autor verejnosti použiť jeho diela v mnohých prípadoch bezplatne. Je nutné, aby OKS niektoré tieto formy používania diela akceptovali pri prevzatí zastúpenia alebo výkone rozšírenej kolektívnej správy práv. Dnes slovenské OKS, zdá sa, nemajú jasnú pozíciu ohľadom toho, či nekomerčné používanie diel mimo kolektívnej správy vôbec umožňujú. Verejne dostupné informácie napríklad pri SOZA⁴ a LITA⁵ naznačujú, že takéto paralelné nekomerčné licencovanie možné nie je. Znemožňuje ho zväčša výhradné zastúpenie celého repertoáru autora. Hoci to môže mať opodstatnenie pri odplatnom licencovaní diel, obmedzovanie autorov pri nekomerčnom licencovaní zbytočne spomaľuje autorov pri propagovaní svojich vlastných diel. Túto možnosť paralelného výkonu práv predpisuje aj smernica o kolektívnej správe práv, ktorá bola prijatá vo februári 2014.

1.3 CHOD A KONTROLA OKS

Chod a kontrola činnosti OKS je nemenej dôležitá ako ich činnosť samotná. Určite pozitívne musí byť hodnotená snaha niektorých OKS vytvárať vnútorné postupy, ktorých úlohou je na pochybenia upozorňovať a prešetrovať ich. *Interná kontrola* ale samozrejme nie je vždy dostačujúca. Najmä, ak je možnosť nečlenov participovať na nej veľmi obmedzená. *Externú kontrolu*, tzv. správny dozor nad činnosťami OKS vykonáva dnes Ministerstvo kultúry SR (Ministerstvo). Externú kontrolu dnes čiastočne vykonáva nesystémovo aj verejnosť, najmä cez média, a občianska spoločnosť. Počas

⁴ “Autor, ktorý má so SOZA uzatvorenú Zmluvu o zastupovaní autorských práv, výhradne poveril na základe tejto zmluvy SOZA, aby ho zastupovala pri výkone jeho majetkových práv. Zmluvou sa autor okrem iného zaviazal, že počas jej platnosti neudelí nikomu tretiemu licencií na používanie jeho diel. Porušenie tejto povinnosti má za následok neplatnosť a právnu neúčinnosť zmluvy alebo dohody uzatvorenej s treťou osobou.” (Dostupné na: <http://www.soza.sk/index.php?id=231>)

⁵ Článok I ods. 1 Zmluvy o zastúpení znie: “Autor poveruje LITA výhradne a bez územného obmedzenia zastúpením pri výkone jeho majetkových autorských práv k dielam a ich rozmnoženinám vytvoreným ku dňu uzavretia tejto zmluvy, ako i k dielam a ich rozmnoženinám, ktoré ešte len vytvorí, a to tak v ich celku, ako aj v časti, predovšetkým pri ich použití” (Dostupné na: www.lita.sk/files/zmluva_o_zastupovani-a.doc)

medializovaných pochybení OKS sa síce Ministerstvo aktívne vyjadrilo a požadovalo nápravu, no zatiaľ nikdy záväzne aj niektoré pretrvávajúce nezákonné praktiky OKS právoplatne nezakázalo (napr. osvojovanie si postavenia verejného orgánu). Takisto je potrebné sa kriticky pýtať, či postačuje kontrola *ex post* potom, čo sa pochybenie objaví a medializuje, namiesto kontrol alebo pravidelného monitoringu, ktoré by mali pochybeniam v prvom rade predchádzať.

Dobрым príkladom nedostatku inštitucionalizovania kontroly je otázka *nákladov OKS na činnosť*. Napriek širokým oprávneniam, ktoré OKS na základe Autorského zákona získavajú aj v prospech nečlenskej verejnosti, podľa našich zistení polovica existujúcich OKS všeobecne nezverejňuje na internete o svojich nákladoch žiadnu koncoročnú správu. Sprístupňujú ju len niektorým orgánom verejnej moci a svojim členom. A aj ostatné, ktoré správu o svojom hospodárení zverejňujú, tak robia s rôznymi nedostatkami, alebo skôr veľmi formálne. OKS dnes nemajú explicitnú povinnosť zdieľať záverečné správy s verejnosťou. Preto ani Ministerstvo nemá oprávnenie si takéto správanie vynucovať. Nehovoriac o tom, že neexistujú žiadne zásadnejšie požiadavky na štruktúru a podrobný obsah týchto správ („výročná správa obsahuje úplný a pravdivý opis všetkých rozhodujúcich skutočností“ - § 81 ods. 1 písm. o) AutZ). Z existujúcich údajov zároveň možno zistiť, že najväčšia slovenská OKS – SOZA – mína na svoj chod niekedy aj dvojnásobne viac ako porovnateľné OKS v iných krajinách.

Náklady na činnosť OKS by mali podliehať určitým štandardom transparentnosti a mali by byť primerané efektívnej správe práv. *Drahá kolektívna správa je zbytočná kolektívna správa*. Neznamená totiž len väčšie ukrajovanie z platieb putujúcich autorom, ale zároveň predražovanie používania diel pre samotných používateľov. Vzhľadom na to, že štruktúra nákladov OKS nie je známa, nedokážeme presne určiť, v čom spočíva toto predraženie. Možno sa len domnievať, že jedným z dôvodov je určite aj nedostatočné využívanie kolektívnych licenčných zmlúv so združeniami používateľov a tiež duplicitný výber rôznymi OKS od tých istých používateľov.

Mnoho autorov je dnes zastúpených vo viacerých OKS pre rôzne svoje práva. Napríklad ak je autor spevákom a textárom, dostáva honorár jednak za to, že dielo vytvoril (napr. napísal text piesne), ale rovnako i za to, že ho umelecky stvárnil (napr. zaspieval). V konečnom dôsledku ale vybraná suma putuje cez rôzne OKS tej istej osobe. Rovnako k duplicite nákladov dochádza aj vtedy, ak jeden používateľ (napr. kaderníctvo) svojou činnosťou používa predmety, ku ktorým práva spravujú viaceré OKS (napr. púšťa hudbu, čím su dotknuté práva autorov, výkoných umelcov aj výrobcov zvukových záznamov). Vtedy častokrát vzniká povinnosť platiť aj trom-štyrom organizáciám súčasne. OKS si zväčša po odmenu prídu samostatne, namiesto toho, aby sa na výbere dohodli a znížili tak svoje náklady na výber.

2. KONKRÉTNE PROBLÉMY

2.1 VZŤAHY V RÁMCI OKS

PROBLÉM Č. 1: PODMIENKY VSTUPU DO OKS A PRI ZASTUPOVANÍ

V súlade so súkromnoprávnou povahou OKS je stanovenie podmienok členstva plne v moci OKS a takmer úplne závisí od vnútorných predpisov organizácie. Rovnako to platí i pri prevzatí zastupovania autorov (nečlenov) na základe zmlúv s tým, že Autorský zákon vyžaduje predsa len niekoľko základných podmienok („prevziať za zvyčajných podmienok zastúpenie každého nositeľa práv, ak o to požiada a preukáže, že predmet ochrany bol príslušne použitý; prevziať zastúpenie nositeľov práv za rovnakých podmienok“ - § 81 AutZ).

Autor, ktorý sa chce stať členom OKS musí podať prihlášku a splniť podmienky danej organizácie. Prihláška často podlieha schváleniu niektorým z orgánov OKS. Problémom je, ak sú podmienky vstupu stanovené excesívne, čím sa vytvárajú umelé prekážky participácie niektorých autorov, alebo znevýhodňujú ich celé skupiny. V súčasnosti pochybnosti vyvoláva napr. podmienka uplynutia tzv. čakateľskej doby a získania dostatočnej výšky honorárov. Vnútorný predpis SOZA⁶ rozumie pod čakateľskou dobou povinnosť autora-čakateľa získať v stanovenej dobe (jeden alebo viac po sebe nasledujúcich rokov) základné honoráre v určitej výške (aktuálne: v priebehu 1 roka - 660 EUR = autori populárnej hudby a hudby špeciálnych funkcií, 335 EUR = autori ostatných žánrov; v priebehu viacerých rokov sa sumy znásobujú a pre niektoré žánre /vážna, dychová, ľudová či džezová hudba/ platia osobitné pravidlá). Takto nastavené podmienky vzniku členstva uprednostňujú jednak vstup autorov len populárnej hudby a vylučujú drobných autorov, ale zároveň aj potenciálne skryto znevýhodňujú určité skupiny autorov. Nakoľko dnes nemajú nečlenovia výraznejšiu možnosť zasahovať do fungovania OKS, bežne sa potom stáva, že osoby, ktoré sú v agregáte aj potenciálnym zdrojom veľkej časti príjmov OKS, nie sú vo vnútorných rozhodovacích orgánoch OKS nijak zastúpené. Aj o ich peniazoch tak rozhodujú len vybraní umelci. Niektoré OKS dokonca túto svoju pozíciu potvrdzujú tým, že výslovne nových členov odmietajú alebo odradzujú od členstva.

Opomenúť nemožno ani podmienky *zastupovania*, ktoré by nemali byť neprimerané alebo by nemali brániť autorom pri šírení svojich diel alternatívnymi spôsobmi (napr. prostredníctvom tzv. verejných licencií a pod.). OKS by mali obmedzovať licenčnú politiku, resp. presný biznis model zastupovaných autorov len v rozsahu, aký je nevyhnutný na plnenie ich funkcie. Obmedzovanie nad tento rozsah nielen škrtí nové spôsoby používania diel, ale aj obmedzuje hospodársku súťaž. Ako dôsledok agregovanej pozície autorov môže byť problém nielen ak je OKS dominantná, ale aj ak je drobná, no takéto podmienky slúžia ako prostriedok pre nezákonné kartelové dohody (obmedzenie súťaže umelcov zladením licenčnej politiky nad rozsah nevyhnutný pre výkon kolektívnej správy práv). Príkladom neprimeranej podmienky v súčasných zmluvách o zastúpení autorov je pravdepodobné znemožnenie paralelného individuálneho licencovania diel na nekomerčné účely. Takéto licencovanie

⁶ SOZA. Podmienky vzniku a obnovenia členstva v SOZA [online]. Slovenský ochranný zväz autorský pre práva k hudobným dielam [cit. 26.8.2014]. Dostupné z: http://www.soza.sk/fileadmin/documents/1_PODMIENKY_VZNIKU_A_OBNOVENIA_CLENSTVA.pdf

totiž neohrozuje, ale naopak len podporuje komerčné využívanie diel za odplatu. Obmedzovanie autorov preto nie je opodstatnené efektívnosťou kolektívnej správy práv.

Podľa obdržaných sťažností niektoré OKS tiež údajne používajú odlišnú režijnú zrážku nákladov pri zastupovaných a nezastupovaných autoroch. Tieto tvrdenia však nebolo možné overiť z verejne prístupných zdrojov, no v prípade, ak sú pravdivé, dochádza zo strany OKS taktiež k porušovaniu princípov rovnosti⁷.

PROBLÉM Č. 2: POVINNOSTI KOLEKTÍVNE ZASTUPOVANÝCH AUTOROV

Najmä autori, ale aj iní nositelia práv dnes nie dostatočne ozrejmujú svoju situáciu používateľom. Bežné je, že zastúpený výkonný umelec si nechá za koncert zaplatiť odmenu, bez toho, aby organizátora upozornil, že tá nezahŕňa žiadnu licenčnú odmenu, keďže tú pre neho vyberá jeho OKS, v ktorej je výhradne zastúpený. Alebo situácia, keď nezastúpený autor, ktorý nevylúčil kolektívnu správu taktiež zaťaží organizátora bez oboznámenia ďalšou čiastkou, pretože v rámci rozšírenej kolektívnej správy ju od neho vymáha príslušná OKS. Autor vie najlepšie v akom je vzťahu ku kolektívnej správe – t.j. či je nezastupovaný, či je zastúpený OKS výhradne a v celom rozsahu, alebo naopak môže udeľovať licencie aj sám vo vzťahu k niektorým predmetom ochrany alebo vo vzťahu k niektorým spôsobom použitia.

Ak je zastúpenie v OKS predovšetkým výhradné, stále by autori mali mať možnosť používať iné mechanizmy ako propagovať svoje umenie (napr. cez nekomerčné licencovanie za podmienky, že to umožňuje zmluva o zastúpení). Ak si autor nemôže od používateľa diela vybrať odmenu, resp. ju nemôže individuálne zjednať, musí to oznámiť druhej zmluvnej strane. V opačnom prípade niet čestnosti v obchodných vzťahoch s autormi, resp. inými nositeľmi práv.

2.2 VZŤAHY OKS S POUŽÍVATEĽMI DIEL

PROBLÉM Č. 3: NEROVNÉ ZAOBCHÁDZANIE S POUŽÍVATEĽMI DIEL

V rámci projektu KOKSO boli používateľmi diel (ale i v médiách⁸) ohlásené rôzne výpočty výšky úhrad, resp. výšky zliav z úhrad. V praxi dochádza k situáciám, kedy OKS určujú ceny, resp. udeľujú zľavy *ad hoc*, bez vopred špecifikovaných podmienok. Porovnateľne veľké podnikateľské subjekty pri porovnateľných použitíach diel zaplatia každý inú sumu. O čo horšie, častokrát menšie prevádzky zaplatia viac ako ich väčší konkurenti. Najmä menší používatelia sú potom pri licencovaní diel zjavne diskriminovaní. Licenčné zmluvy často uzatvárajú pod nátlakom (hrozba navýšením platby o „pokuty“)

⁷ Rovnako odôvodnenie č. 21 smernice o kolektívnej správe.

⁸ Pozri napr. NOVÝ ČAS. Eudovému umelcovi hrozí basa! Nezaplatil faktúru od SOZA na 750 eur! [online]. Cas.sk [cit. 26.8.2014] Dostupné z: <http://www.cas.sk/clanok/242517/ludovemu-umelcovi-hrozi-basa-nezaplatil-fakturu-od-soza-na-750-eur.html>

a bez porovnania podmienok s konkurenciou. Takáto diskriminácia je pritom dnes zakázaná samotným Autorským zákonom (§ 81 ods. 1 písm. h) AutZ). Zároveň táto arbitrárnosť poskytuje široký priestor pre korupciu zazmluvnených vyberačov OKS. Vzhľadom na povinnosť rovnosti by akékoľvek „zľavy“ mali byť vždy zakotvené už priamo v sadzboníkoch a nie prenechané voľnej úvahe.

PROBLÉM Č. 4: NEDOSTATOK SÚŤAŽE

Na Slovensku s výnimkou práv k zvukovým záznamom a audiovizuálnym dielam existuje vždy pre každý typ chránených predmetov ochrany len jedna OKS so svojim repertoárom. V zákone pritom neexistuje žiadny monopol. Fungovať by tak mohlo ľubovoľné množstvo OKS v tej istej oblasti odlišujúc sa svojim repertoárom zastupovaných nositeľov práv. Autori, resp. iní nositelia práv, sa dnes bohužiaľ nezdužujú v konkurenčných OKS. Dôvodom nedostatku súťaže medzi OKS sú zrejme najmä pomerne vysoké bariéry vstupu pre nové OKS.

Absenciou vstupu nových OKS a tak aj možnosti výberu podmienok, sa samozrejme nevytvára ani žiadny tlak na zmenu počínania už existujúcich OKS. Aj v médiách je téma často redukovaná na to, že reformovať treba konkrétnych kolektívnych správcov, a nepozera sa pritom na možnosť vytvorenia viac alternatívnych OKS alebo konkurenčného tlaku. V ideálnom systéme by si totiž rôzne spolky umelcov navzájom konkurovali lepšími podmienkami, repertoárom a cenou voči používateľom diel. A teda samotná konkurenčná možnosť voľby by pôsobila na OKS. V súčasnosti to znemožňuje jednak neinformovanosť verejnosti, veľké nároky pre nové OKS, ako aj veľmi zle riešená rozšírená kolektívna správa, ktorej nesprávny výklad zo strany OKS (pozri ďalej) stavia používateľov konkurenčných služieb na báze individuálnej správy práv (napr. Jamendo) do neľahkej dôkaznej pozície (preukazovanie vylúčenia kolektívnej správy a pod.).

Ako riešenie tohto problému navrhujeme vytvoriť dve základné kategórie OKS – „veľké“ verejné OKS a „malé“ spolkové OKS. Situáciu je potrebné riešiť tak, že do istej miery vytvoríme možnosť konkurencie medzi existujúcimi OKS (viď zákonné rozšírenie oprávnenia na kolektívnu správu – bod 3.6), a zároveň znížime vstupné podmienky pre *spolkové OKS*. Súčasnú podmienky podľa § 80 ods. 3 písm. b) AutZ sú napríklad pre drobné spolkové OKS úplne excesívne. Zmenou podmienok pre OKS možno podporiť okrem iného aj hranosť lokálnej hudby, keď drobní slovenskí autori sa môžu združiť v malej alternatívnej OKS, ktorá bude mať za cieľ napríklad len zastrešovať kaderníctva, alebo obchodné domy za oveľa lepších podmienok ako konkurenčné veľké *verejné OKS*. Súčasnú znenie AutZ takúto drobné spolkové OKS znemožňuje.

Lepšie konkurenčné prostredie a zatriktívnenie kolektívnych licenčných zmlúv pritom môže viesť aj k oveľa efektívnejšiemu výberu odmien. Dnes je totiž až alarmujúce, že naďalej neexistujú žiadne združenia kaderníkov, obchodných centier, hotelov*, internetových rádií a pod., ktoré by zjednávali pre svojich členov lepšie podmienky voči OKS. Súčasná neorganizovanosť používateľov pritom neprospeje ani autorom ani používateľom. Autori musia čeliť drahšej kolektívnej správe, pretože je potrebné oslovovať jednotlivé prevádzky a používatelia zas musia čeliť vyšším cenám a horším

* Zväz hotelov a reštaurácií SR pôsobí ako takéto združenie. Napriek tomu zdá sa mnoho hotel a reštaurácií o tejto možnosti doteraz nevie, keďže aj členská základňa je veľmi malá (Dostupné online na: <http://www.zhrs.sk/index.php/o-zvaze/temy/55-ciel-a-predmet-cinnosti#.VBnUMqEeyzU>)

licenčným podmienkam. Dôsledkom sú vysoké poplatky, vysoké náklady na kolektívnu správu práv a veľmi nízka informovanosť o problematike.

PROBLÉM Č. 5: KOLEKTÍVNA FRAGMENTÁCIA PRÁV

Jednou z primárnych úloh OKS je zjednodušovať výber autorských odmien. Každá OKS vyberá a vypláca tieto odmeny pre určitú kategóriu nositeľov (t.j. SOZA pre autorov hudobných diel, LITA pre autorov iných diel, SLOVGRAM a OZIS pre výkonných umelcov a výrobcov zvukových záznamov, SAPA a AGICOA pre autorov audiovizuálnych diel a výrobcov zvukových-obrazových záznamov a pod.). Tento rozdiel, ktorý dáva zmysel z pohľadu systému práv podľa Autorského zákona však pôsobí často úplne nezmyselne z pohľadu bežného podnikateľa. Prečo má za to isté rádio v prevádzke platiť hneď trom či dokonca štyrom OKS?

V bežnom živote totiž pri „jednej činnosti“ spravidla dochádza k použitiu viacerých chránených predmetov, ktoré sú zverené viacerým OKS. Pri jednoduchých činnostiach ako púšťanie jukeboxu či premietanie filmu tak dochádza k použitiu nielen audio-vizuálneho diela, ale aj ďalších predmetov ochrany, najmä hudby, umeleckých výkonov, zvukových, zvukovo-obrazových záznamov a pod. Práva ku každému z týchto predmetov potom spravuje vždy iná OKS. Vzniká tak problematická otázka – ktorej, resp. ktorým OKS treba vlastne platiť? A za čo konkrétne? Situáciu pritom používateľom neľahčuje ani fakt, že ku správe práv k niektorým predmetom ochrany má oprávnenie viacero OKS (napr. práva k zvukovým záznamom spravujú OZIS aj SLOVGRAM, práva k audiovizuálnym dielam spravujú LITA, SAPA i AGICOA Europe Slovensko) a potenciálny používateľ potom nevie, ktorej konkrétnej OKS má zaplatiť odmenu za použitie toho ktorého predmetu ochrany (pozri tabuľku nižšie pre ilustráciu). Nehovoriac o tom, keď spravujú ešte odlišné repertoáre.

Tabuľka č.1 - Komplikovanosť kolektívnej správy v niektorých praktických príkladoch

	SOZA	LITA	SLOVGRAM	OZIS	SAPA	AGICOA
Poskytovanie internetového rádia	hudobné diela	literárne či hudobno-dramatické diela (napr. čítanie knihy, rozhlasová hra, text skladby)	zvukové záznamy, záznam umeleckého výkonu (napr. koncert, nahrávka)	zvukové záznamy, záznam umeleckého výkonu (napr. koncert)		
Zvuková kulisa v reštaurácii	hudobné diela	literárne či hudobno-dramatické diela (napr. čítanie knihy, rozhlasová hra)	zvukové záznamy, záznam umeleckého výkonu (napr. koncert)	zvukové záznamy, záznam umeleckého výkonu (napr. koncert)		

Premietanie dokumentu v kaviarni		<i>audiovizuálne diela</i>			<i>audiovizuálne diela</i>	<i>audiovizuálne diela</i>
DVD požičovňa	<i>hudobné diela</i>	<i>audiovizuálne diela</i>	<i>zvukovo-obrazové záznamy (napr. záznam z koncertu)</i>	<i>zvukovo-obrazové záznamy (napr. záznam z koncertu)</i>	<i>audiovizuálne diela</i>	<i>audiovizuálne diela</i>

Používatelia diel sú vo väčšine prípadov laici v oblasti autorského práva, preto si ani nemusia byť vedomí, že svojím konaním používajú viac ako jeden predmet ochrany. Nie každý si uvedomí, že napr. púšťaním hudby v bare z CD nosiča nepoužíva iba samotné dielo autora, ale i zvukový záznam či ďalšie predmety ochrany. Laikovi sa daná činnosť môže javiť ako „jedno použitie“, a preto je potrebné verejnosti vysvetliť, aký je rozdiel medzi dielom, zvukovým záznamom či záznamom umeleckého výkonu, ktorá OKS k nim spravuje práva, pre aký repertoár a komu putuje odmena z ich použitia. Inak môže ľahko dôjsť k nedorozumeniu pri nahlasovaní používaných diel a nepochopeniu povinnosti platiť viacerým OKS. To, že dnes verejnosť bežne zamieňa odmeny pre OKS za povinné odvody pre umelecké spolky ako Literárny fond je len toho dôkazom. Nemožno spochybňovať zásadu „neznanosť práva neospravedlňuje“. No OKS by mali do určitej miery reflektovať znalosti verejnosti (svojich zákazníkov) z oblasti autorského práva, nakoľko nejde o bežnú agendu, ktorú jednotlivci riešia každodenne. Zlepšenie súčasnej situácie môže priniesť len stransparentnenie zastupovaného repertoáru OKS (za čo platiť) a zjednodušenie výberu tak, aby sa používateľ nad mnohými technickými otázkami autorského práva nemusel ani vôbec zamýšľať.

PROBLÉM Č. 6: ZAŤAŽOVANIE VOENÝCH DIEL

SOZA vo svojej praxi dlhodobo vyžaduje od organizátorov verejných kultúrnych podujatí, ktoré hrajú folklór, aby vyplňovali play-listy hranej hudby (podľa § 81 ods. 6 AutZ)⁹. Argumentuje, že inak nedokáže overiť, či je folklór naozaj nechránený. Týmto svojím konaním jednoznačne zaťažuje notifikačnou povinnosťou aj voľné diela. Dokonca natoľko, že mnoho organizátorov sa vyjadrilo, že s týmito dielami začali narábať ako s chránenými, keďže takto sa mohli vyhnúť spisovaniu play-listov voľnej hudby. Je prirodzené, že OKS potrebujú informácie o hranosti určitých diel. Hoci je možné pochybovať prečo by notifikačná povinnosť vôbec mala byť tak nepostrádateľná práve pri hudobných dielach, keď kolektívna správa pri ostatných dielach, resp. predmetoch ochrany, dokáže fungovať aj bez toho. V každom prípade je však neprijateľné, aby sa takto zaťažovali aj diela, ktoré Autorský zákon oslobodil od akýkoľvek povinností. Takýto výklad brzdí ich používanie a znechucuje používateľov. Zhodnotenie toho, či ide alebo nejde o chránené dielo, by malo spočívať vždy na používateľovi diela. V opačnom prípade dávame OKS do rúk možnosť zneatraktívniť obsah, ktorý priamo súťaží s tým, ktorý spravujú. Je prirodzené, že ich voľba bude zneatraktívniť ho natoľko, že paušálna platba chráneného obsahu vyjde lacnejšie ako byrokracia pri obsahu voľnom. Preto OKS nesmú mať možnosť ukladať povinnosti na voľné diela.

⁹ Viac HUSOVEC, Martin. Ako vykladať § 81 ods. 6 autorského zákona. SOZA v. Pohorelá. *Duševné vlastníctvo*, 2012, č. 3.

Samozrejme notifikačná povinnosť by sa vôbec nemala vzťahovať nielen na voľné diela, ale ani na diela, pri ktorých sú práva vysporiadané inak, napr. na základe individuálnej licenčnej zmluvy s nositeľom práv alebo na základe získanej verejnej licencie. Dnešný výklad zo strany OKS totiž neraz vyžaduje aj takúto zjavne nadbytočnú byrokraciu.

PROBLÉM Č. 7: RIGIDNOSŤ NIEKTORÝCH ZÁKONNÝCH POVINNOSTÍ

Organizátori folklórnych podujatí majú dnes problém pri nahlasovaní svojich podujatí. Jednak nedokážu presvedčiť OKS, že voľné diela sa nemusia nahlasovať, ale navyše, v prípade chránených diel nedokážu vyhovieť povinnosti nahlásiť diela vopred¹⁰. Stáva sa tak, že radšej zaplatia OKS, akoby mali komponovať play-list možných nechránených voľných piesní. Je preto potrebné nájsť riešenie ako zákonné povinnosti, ktoré v určitých segmentoch umenia nie je možné rešpektovať, trochu viac zflexibilniť. Notifikačná povinnosť by nemala slúžiť bezcieľnému znemožňovaniu kultúrnych podujatí alebo navyšovaniu nákladov.

PROBLÉM Č. 8: NÁROČNOSŤ VYLÚČENIA ROZŠÍRENEJ KOLEKTÍVNEJ SPRÁVY

Súčasný autorský zákon pozná inštitút tzv. rozšírenej správy (angl. *extended collective licensing*) pod ustanovením § 84 AutZ. Toto ustanovenie ukladá používateľom diel splniť si svoje zákonné povinnosti voči OKS vyplývajúce z použitia diel vždy - bez ohľadu na to, či daná OKS zastupuje toho-ktorého nositeľa práv. Postačuje, že v danom sektore kolektívnej správy bolo OKS vydané oprávnenie vykonávať ju. Jedinou výnimkou je situácia, ak používateľ preukáže, že nositeľ práv výslovne vylúčil kolektívnu správu. Problémom je, že dodnes nie je jasné na aké všetky práva sa toto ustanovenie vzťahuje. Je zrejmé, že § 84 AutZ sa má uplatňovať aj na tzv. dobrovoľnú kolektívnu správu¹¹, no je otázne v akom rozsahu. A síce, či pod predmetné ustanovenie spadajú všetky dobrovoľne spravované práva, alebo len niektoré z nich (tzv. renumeračné práva)¹². Mnoho OKS v praxi uplatňuje výklad, že tam spadajú všetky dobrovoľne spravované práva. Podľa nášho názoru je to nesprávne¹³. Jeden z problémov tohto výkladu je možný rozpor s medzinárodnými záväzkami na ochranu autorov. Slovenská republika môže síce inštitucionalizovať rozšírenú kolektívnu správu aj na všetky dobrovoľne spravované diela, no musí pritom postupovať opatrne a zaviesť mechanizmy na ochranu autorov a iných nositeľov práv (napr. možnosť participácie), ktoré dnes úplne absentujú.

¹⁰ V rámci projektu KOKSO nám napr. bola nahlásená situácia, kedy väčšie kultúrne podujatie s folklórnymi súbormi nedokázalo vopred vypísať play-list a tak radšej zaplatilo paušálny poplatok.

¹¹ Redukcia ustanovenia na povinnú kolektívnu správu je absurdná, keďže tú samozrejme nemožno už z definície vylúčiť (pozri bližšie ADAMOVÁ, Zuzana, HUSOVEC, Martin. Slovak Chapter. VANHEES, H. (ed.) International Encyclopaedia of Laws: Intellectual Property. Kluwer Law International, 2014, odstavce 269-271). Pozri aj napr. uznesenie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 5 Cdo 114/2012 (“Krajský súd v Banskej Bystrici .. Konštatoval, že medzi účastníkmi zostalo sporné, či navrhovateľ je nositeľom aktívnej vecnej legitímácie v spore .. Ani toto ustanovenie, ani dôvodová správa k nemu nerozlišuje medzi povinnou kolektívnou správou a dobrovoľnou kolektívnou správou, t.j. správou zmluvnou. Z uvedeného dospel odvolací súd k záveru, že pokiaľ zákonodarca v tomto ustanovení kolektívnu správu ako takú nerozlišil a jej charakter subsumoval iba pod ustanovenie § 80 autorského zákona (podmienky udelenia oprávnenia na výkon kolektívnej správy), je dôkazné bremeno na používateľovi .. ”)

¹² Jedná sa o práva výkonného umelca a výrobcu zvukového záznamu na primeranú odmenu podľa § 65 AutZ.

¹³ Pozri bližšie ADAMOVÁ, Zuzana, HUSOVEC, Martin. Slovak Chapter. VANHEES, H. (ed.) International Encyclopaedia of Laws: Intellectual Property. Kluwer Law International, 2014, odstavce 269-271.

Tento inštitút však spôsobuje zbytočné komplikácie pre používateľov i autorov aj keby bol interpretovaný správne. Ak sa nositeľ práv rozhodne spravovať svoje renumeračné práva sám, nemá možnosť priamo vylúčiť rozšírenú kolektívnu správu všeobecne voči OKS. Podľa § 84 AutZ je totiž preukazovanie vylúčenia rozšírenej správy povinnosťou používateľa diel. V prípade, ak tak používateľ neučiní, uplatní sa rozšírená správa a platí aj za jeho diela treba jednej alebo viacerým OKS. Podľa súčasného znenia musí autor sám explicitne vylúčiť takúto správu, no existenciu vylúčenia potom musí preukazovať už používateľ.

Pre používateľa tento postup pôsobí rovnako problematicky ako pre autorov. Paradoxne komplikuje individuálnu správu práv, ktorá tým trpí. Keďže povinnosť preukázať vylúčenie leží na pleciah používateľa diela (napr. kaderníctva), ten si musí zaobstarať od nositeľa práv dôkazy o tom, že *úmyselne* vylúčil kolektívnu správu svojich renumeračných práv a následne túto skutočnosť preukázať OKS. Podľa výkladu OKS, pri každom použití diela tak musí každý používateľ preukazovať každé takéto vylúčenie. Celý proces sa zbytočne opakuje. Ak napríklad kaderníctvo používa vo svojej prevádzke len hudbu od lokálneho umelca, ktorého platí priamo, musí pri každej návšteve OKS preukazovať, že daný autor ešte stále vylučuje kolektívnu správu svojho práva. Vo vzťahu k zahraničným umelcom je ešte náročnejšie tieto podmienky vôbec splniť. Fakticky tak podľa dnešnej úpravy autor nemôže vo všeobecnosti vylúčiť kolektívnu správu svojich práv.

PROBLÉM Č. 9: NEDOMYSLENOSŤ ROZŠÍRENEJ KOLEKTÍVNEJ SPRÁVY

Ako bolo uvedené vyššie, za istých okolností môžu niektoré OKS dnes vykonávať kolektívnu správu aj pre nositeľov, ktorí ich o to nikdy nepožiadali. Neznalosť Autorského zákona prispieva potom k nedorozumeniam, keď nezastúpení autori hrajú svoju hudbu po baroch, ktorých prevádzkovatelia potom s prekvapením zisťujú, že musia za tento koncert platiť ešte mimo dohody s umelcom jednej z OKS. Nehovoriac o tom, keď v danej oblasti pôsobí viacero OKS.

Súčasný Autorský zákon vôbec nerieši situáciu, ak v danej oblasti je udelených viacero oprávnení. Môžu dve OKS vyžadovať platbu podľa svojej tarify dvakrát? Alebo prvá platba podľa tarify prvej OKS vyčerpáva aj platbu pre ostatné? A ako dôjde k vysporiadaniu peňazí? A ako posudzovať zastúpených autorov jednej OKS, keď vo vzťahu k tej druhej sú aj títo nezastúpenými? Zastúpený nositeľia práv jednej OKS sú totiž nezastúpenými z pohľadu inej OKS. Keďže OKS dnes ani nezverejňujú koho presne zastupujú, ako teda určiť, koho možno zastupovať nad rozsah zmluvných vzťahov? Autorský zákon vôbec tieto otázky nerieši a prenecháva všetko praxi a vnútorným predpisom OKS. Ako dnes vidieť, zajatcami tejto situácie sú práve používatelia diel ako aj zákonne zastúpení autori, ktorí nevedia, kde o svoje odmeny žiadať. Tento problém je ešte masívnejší, keď sa k tomu pridá prekračovanie mandátu zo strany OKS vo forme kolektívneho spravovania všetkých dobrovoľne spravovaných práv, a teda nie len renumeračných práv.

2.3 CHOD A KONTROLA OKS

PROBLÉM Č. 10: NETRANSPARENTNOSŤ

Jedným z najväčších problémov dnešnej kolektívnej správy je ich netransparentnosť. Kritika v tomto smere zaznieva v odborných kruhoch už dlho¹⁴, pričom na Slovensku ide o pretrvávajúci problém. Za obzvlášť závažnú je potrebné považovať netransparentnosť pri *vyberaní* a následnej *správe* vybraných prostriedkov pred ich distribuovaním nositeľom práv.

Predpokladom poskytovania akejkoľvek služby je, že viete za čo a komu platíte. Tento základný princíp obchodovania absolútne neplatí pri dnešnej kolektívnej správe práv na Slovensku. Používateľ diel dnes nevie *prečo, komu* a *za čo* vôbec platí. Vymáhateľa OKS častokrát *pri inkasovaní* vôbec nevysvetľujú, ktorých nositeľov práv zastupujú, alebo ktorý repertoár spravujú. Tieto údaje sú totiž neverejné. Nedostatok týchto informácií potom zastierajú klamlivými vyjadreniami typu „zastupuje všetkých autorov“ alebo „to sa platí paušálne“ opäť osvojujú si pozíciu, ktorá im nepatrí. Dokonca sa možno stretnúť aj s tvrdeniami, že OKS zastupuje celosvetový repertoár (napr. SLOVGRAM). Fakturácia autorských odmien neobsahuje základné informácie o tom, za aké použitie, resp. ako sa podľa ktorej sadzby platí aká suma.

Správa už *vybraných prostriedkov* taktiež nie je z pohľadu transparentnosti bezproblémová. Vybrané sumy samozrejme nikdy neputujú v plnej výške k nositeľom práv. OKS majú právo požadovať účelne vynaložené prostriedky z vyzbieraných súm. Toto právo, samozrejme, nemožno spochybňovať, nakoľko OKS nie sú podnikateľmi a náhrada nákladov je viac-menej ich jediným zdrojom, bez ktorého by bol chod OKS finančne neudržateľný. Náklady musia byť ale vynaložené efektívne (pozri ďalej).

Dnešná pozícia OKS je taká, že publikujú len minimálne množstvo informácií o tom, ako s prostriedkami nakladajú. Z pohľadu občanov je pritom transparentnosť správy a distribúcie peňazí nevyhnutnou súčasťou legitimizácie činnosti OKS. Mnoho respondentov sa vyjadrilo, že by nemali problém poukazovať peniaze, ak by vedeli, že skutočným autorom a iným nositeľom práv budú naozaj poukázané. Niekoľko respondentov poukázalo na zlú predošlú skúsenosť, kedy za koncert konkrétnej osoby odviekli určitú odmenu, no dotknutý autor z nej následne od OKS dostal len menej ako 50 %.

Kolektívna správa má však slúžiť nielen členom OKS, ale i nezastúpeným autorom (tzv. rozšírená správa podľa § 84 AutZ alebo povinná kolektívna správa podľa § 78 ods. 3 AutZ) a vo všeobecnosti širokej verejnosti, ako prostriedok na zjednodušenie udeľovania licencií vo vzťahu „nositeľ práva - používateľ“. Je preto pochopiteľné, že každá z týchto skupín (členovia OKS, zastúpení a nezastúpení autori, používatelia) má záujem na tom, aby prostriedky, ktoré OKS odovzdajú k spravovaniu, boli odovzdané nositeľom práv v zmysluplnej výške. Táto požiadavka naberá na dôležitosť najmä s prihliadnutím na vývoj nákladov, ktoré majú za posledné roky stúpajúci trend, resp. sa držia na hodnotách, ktoré sú jedny z najvyšších v EÚ (pozri viac ďalej).

¹⁴ Pozri napr. COMMUNIA. *COMMUNIA policy paper on the Directive proposal on Collective Management of Copyright* [online]. COMMUNIA International Association on the Public Domain [cit. 26.8.2014]. Dostupné

z: http://www.communia-association.org/wp-content/uploads/2013/01/communia_policy_paper_colsoec_directive.pdf, DREXL, Josef, NÉRISSON, Sylvie, TRUMPKE, Felix, HILTY, Reto M. *Comments of the Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law on the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Collective Management of Copyright and Related Rights and Multi-Territorial Licensing of Rights in Musical Works for Online Uses in the Internal Market COM (2012)372* [online]. Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law [cit. 26.8.2014]. Dostupné z: http://www.ip.mpg.de/files/pdf2/Max_Planck_Comments_Collective_Rights_Management1.pdf, WIEBE, Andreas et al. *Legal and practical problems of rights clearance from the perspective of a content provider and alternative models* [online]. Dostupné z: - [pozri TU](#).

Dnes sa nemožno u OKS dovolať základných informácií, a nieto ešte informácií o ich hospodárení. Zatiaľ čo niektoré OKS majú vytvorené interné štandardy pre poskytovanie informácií (tie však tiež nie sú vyhovujúce¹⁵), iné OKS poskytovanie informácií explicitne neriešia vôbec. Kolektívna správa sa tak stáva do seba uzatvoreným organizmom spravujúcim peniaze, ktoré sú z časti súkromné (jej členov) a z časti verejné (nečlenov).

PROBLÉM Č. 11: PREDRAŽENOSŤ KOLEKTÍVNEJ SPRÁVY PRÁV

S otázkou netransparentnosti súvisí aj otázka nákladov OKS. OKS sú zo zákona právnické osoby zakladané za nepodnikateľským účelom (§ 79 ods. 2 AutZ) a bez nároku na tvorbu zisku (§ 81 ods. 3 AutZ). Primárne je ich úlohou spravovať dané práva na kolektívnej báze, a preto znižovať finančnú náročnosť individuálnej správy práv. Od nositeľov práv si môžu nárokovať iba časť z vybraných prostriedkov predstavujúcu náhradu účelne vynaložených nákladov (§ 81 ods. 3 AutZ) a prípadne prostriedky na tvorbu rezervného fondu (§81 ods. 1 písm. m) AutZ).

Mnohokrát sa musia autori i používatelia uspokojiť so stručnými informáciami obsiahnutými vo výročných správach. Ba čo viac, niekedy nie sú dostupné tieto informácie ani len touto formou (viď nižšie). Autorský zákon (§ 81 ods. 1, písm. o) AutZ) ukladá OKS vypracovať výročné správy za predchádzajúci kalendárny rok vždy do 30. júna, no už neobsahuje povinnosť uverejniť ich napr. na webovom sídle OKS. Podľa nášho prieskumu sú výročné správy dostupné online iba u polovice, t.j. u 3 zo 6 aktuálne fungujúcich OKS. Napriek tomu, že dnešný Autorský zákon predpisuje v § 81 ods. 1 písm. o) AutZ povinnosť OKS „uložiť [správu] bez zbytočného odkladu do verejnej časti registra účtovných závierok“, žiadna z nich vo verejnej časti podľa našich zistení dodnes nie je uložená¹⁶. Navyše, ak sú aj výročné správy dostupné, nie vždy používajú jednotnú metodiku a jednotné druhy údajov, čím znemožňujú podrobnejšiu analýzu a komparáciu výsledkov hospodárenia OKS navzájom. Takýto stav neobstojí ani v súvislosti s povinnosťami vyplývajúcimi z novej smernice 2014/26/EÚ (smernice o kolektívnej správe), ktorá venuje výročným správam osobitnú pozornosť¹⁷.

Zo zverejnených výročných správ najväčšej slovenskej OKS - SOZA - je možné získať iba veľmi strohé informácie. Popisom nákladov je venovaný jeden odsek so stručným zhodnotením jednotlivých druhov výdavkov. Zarážajúca je tiež forma, v ktorej je daná informácia poskytovaná. Porovnaním správ za roky 2009 - 2013 je možné vidieť, že SOZA používa šablónovito časť textu „*Vývoj nákladov plne zodpovedal celkovému vývoju ekonomiky v roku 20XX, keď podiel nákladov na príjmoch dosiahol aj v dôsledku znížených príjmov SOZA úroveň XX %. V medzinárodnom kontexte patrí takáto miera réžie pri malých spoločnostiach, akou je SOZA, k dobrým.*“, pričom k zmene v údajoch dochádza len v zmene roka a výške percent. Takáto forma komunikácie s verejnosťou naznačuje nezáujem o kompletnejšie informovanie o režijných nákladoch. Samotné údaje o pomere nákladov k príjmom za roky 2009 -

¹⁵ Pozri napr. Príloha č. 1 a 2 v dokumente SOZA. *Smernica SOZA o prístupe k informáciám* [online]. Slovenský ochranný zväz autorský pre práva k hudobným dielam [cit. 26.8.2014]. Dostupné z: http://www.soza.sk/fileadmin/documents/Smernica_SOZA_o_pristupe_k_informaciam.pdf

¹⁶ Nie je však zrejmé pre koho chybu sa vo verejnej časti registra dnes tieto uzávierky nenachádzajú. Na naše upozornenie sa začalo pracovať na odstránení tohto problému.

¹⁷ Článok 22 smernice o kolektívne správe.

2013 majú u SOZA stúpajúci trend. Za jednotlivé roky - 2009 (19%), 2010 (19,54%), 2011 (21,74%), 2012 (24,87%)¹⁸, 2013 (24,85%)¹⁹. SOZA pritom vždy vo svojej správe ubezpečuje, že v medzinárodnom kontexte ide o dobrú mieru nákladov (ako bolo popísané vyššie) pre tak malú organizáciu.

V kontexte OKS z iných členských krajín EÚ sú však v skutočnosti neodôvodnene vysoké. Správa Európskej Komisie porovnávajúca údaje z roku 2010²⁰ naznačuje, že priemer sa pohybuje okolo cca. 14%, tj. o približne 10 percentuálnych bodov (p.b.) menej ako dnes skonzumuje SOZA. Z nahliadnutia do aktuálnych výročných správ jednotlivých zahraničných OKS sa zdá, že tento priemer sa od roku 2010 nijak drasticky nezmenil. Nemecká GEMA deklaruje náklady vo výške 15,9% za rok 2013 (v rokoch 2009 - 2012 sa pohybovali medzi 14,7 - 15,6%)²¹. Česká OSA deklaruje za rok 2013 pokles výdavkov, konkrétne percentuálny údaj predstavuje čiastku 17,18 %²². Ani správy OKS v populačne porovnateľnejších krajinách - dánska KODA (výdavky za rok 2013 boli pod hranicou 10%, za predchádzajúce roky na úrovni cca. 10-11%)²³ a fínska TEOSTO (výdavky za rok 2012 boli na percentuálne úrovni 13,4 %) ²⁴ - neznačia, že by dochádzalo z nejakého dôvodu k drastickému zvyšovaniu režijných nákladov, skôr naopak.

Tabuľka č. 2 - Náklady na chod slovenských OKS

	Režijné náklady - % (2011)	Režijné náklady - % (2012)	Režijné náklady - % (2013)	Celkové náklady na chod - € (za rok 2013)	Prijaté odmeny celkom - € (za rok 2013)
SOZA	21,74%	24,87%	24,85%	2 311 986,39 EUR	9 303 517,06 EUR
LITA	18,54%	18,57%	17,21% *	599 326 EUR	2 897 063 EUR
SLOVGRAM	15,03%	15,00%	15,00%	?? EUR**	3 524 953 EUR

¹⁸ Za rok 2012 je možné dohľadať aj vyšší údaj 27,18%, ktorý je spôsobený tým, že SOZA vo výročnej správe 2012 počíta percento z celkových príjmov vrátane podielov "partnerských spoločností", zatiaľ čo uvádzané vyššie číslo pracuje len s vlastnými príjmami, no celkovými nákladmi.

¹⁹ Výročná správa SOZA z ktorých sú informácie čerpané sú dostupné z <http://www.soza.sk/index.php?id=201>

²⁰ EUROPEAN COMMISSION. *Impact Assessment accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on collective management of copyright and related rights and multi-territorial licensing of rights in musical works for online uses in the internal market* [online]. Commission Staff Working Document [cit. 26.8.2014]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2012:0204:FIN:EN:PDF>. s. 85.

²¹ GEMA. *Annual Report 2013* [online]. GEMA – Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte [cit. 26.8.2014]. Dostupé z:

https://www.gema.de/fileadmin/user_upload/Presse/Publikationen/Geschaeftsbericht/annual_report_2013.pdf. s. 30.

²² OSA. *Výročná zpráva 2013* [online]. OSA - Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním [cit. 26.8.2014]. Dostupné z: http://www.osa.cz/media/121522/vyrocní_zpráva_osa_2013_final.pdf. s. 46.

²³ KODA. *Annual Report 2012* [online]. Koda [cit. 26.8.2014]. Dostupné z: http://www.koda.dk/fileadmin/user_upload/docs/Koda_Annual_Report_2012.pdf. s. 7.

²⁴ TEOSTO. *Annual Report 2012* [online]. Finnish Composers' Copyright Society Teosto [cit. 26.8.2014]. Dostupné z: <http://www.teosto.fi/en/teosto/publications/annual-report-2012>

²⁵ * uvedená hodnota je priemerná režijná zrážka z vybraných a vyplatených autorských odmien a náhrad odmien; **neuvadené vo výročnej správe; *** odkaz na webovom sídle je nefunkčný!; **** údaje vôbec neuvádzajú na svojom webovom sídle!

OZIS***	13% ²⁶	-	-	-	-
SAPA***	-	10% ²⁷	-	-	-
AGICOA****	-	9,51% ²⁸	-	-	-

Dokonca i medzinárodná záujmová organizácia OKS - CISAC - celosvetovo uvádza ako maximálnu hranicu 30% pre výšku režijných nákladov. Túto hranicu je potrebné považovať za krajnú hodnotu. Jej stanovenie neznamená, že akékoľvek náklady ju nepresahujúce sú rozumné, alebo že by sme mali súhlasiť s ich narastaním bez ohľadu na účelnosť a potrebnosť ich zvýšenia. Nesúhlasiť so zvyšovaním musíme o to viac, že používatelia a ani zastupovaní autori nemajú možnosť podrobnejšie zistiť, akým spôsobom sú predmetné prostriedky použité. Vystáva preto otázka, či sú vysoké režijné náklady SOZA akceptovateľné. Nielen, že tým dochádza k väčšiemu „ukrajovaniu“ z prostriedkov vyzbieraných pre nositeľov práv, ale všeobecne dochádza k zbytočnému predražovaniu kolektívnej správy, na ktoré doplácajú i používatelia predmetov ochrany. Je zarážajúce, že v iných krajinách OKS aj pri vykonávaní rôznej osvetovej činnosti dokážu mať nepomerne nižšie náklady.

PROBLÉM Č. 12: ABSENCIA AKTÍVNEJ KONTROLY OKS

V súlade s autorským zákonom (§ 83 AutZ) vykonáva správny dozor v oblasti dodržiavania verejnoprávnych povinností OKS Ministerstvo kultúry SR. Zákon poskytuje Ministerstvu na výkon dozoru príslušné oprávnenia (vyžadovanie informácií a ďalších podkladov, právomoc žiadať zjednanie nápravy, právomoc ukladať pokuty, právomoc odňať oprávnenie na výkon kolektívnej správy). Týmto právomociam potom samozrejme odpovedajú povinnosti OKS byť súčinnými pri výkone kontroly (§ 83 ods. 3 AutZ).

Prípady z praxe však nasvedčujú, že kontrola je síce *de iure* zakotvená v Autorskom zákone, no fakticky nie je dostatočne vykonávaná. V priebehu rokov 2011 - 2013 sa objavilo v médiách niekoľko „káuz“, ktoré vyvolali dôvodné podozrenia, že OKS vykonávajú kolektívnu správu v rozpore so zákonom²⁹. Bez ohľadu na konečné riešenie vyššie uvedených sporov medzi OKS a údajnými používateľmi diel, nie je verejne známy ani jediný prípad, kedy by ministerstvo začalo správne konanie, vydalo rozhodnutie a vyvodilo konkrétne dôsledky. Ministerstvo by malo v prípade takýchto podozrení z pochybenia začať správne konanie *ex offio*. Mediálne vyjadrenia a kritiku Ministerstva (ministra) k jednotlivým prípadom nemožno považovať za formu kontroly a nemôže nahradiť formálne konanie pred správnym orgánom.

²⁶ Informácie z výročných správ predložených Ministerstvu Kultúry SR podľa ADAMOVI, Zuzana, HUSOVEC, Martin. Slovak Chapter, bod 268.

²⁷ Tamtiež.

²⁸ Tamtiež.

²⁹ Napr. podujatia školákov v Heľpe a Detve (MIHÁLIKOVÁ, Mária. *Za spev detí musia obce platiť* [online]. SME.sk [cit. 26.8.2014]. Dostupné z: <http://www.sme.sk/c/6401467/za-spev-deti-musia-obce-platit.html>), požadovanie platieb za zverejňovanie odkazov na internete (MIHÁLIKOVÁ, Mária. *Videa z webu SOZA nesmie pokutovať* [online]. SME.sk [cit. 26.8.2014]. Dostupné z: <http://ekonomika.sme.sk/c/5939102/video-z-webu-soza-nesmie-pokutovat.html>), pochybnosti pri vylúčení člena OKS (SUDOR, Karol. *Peci Uherčík: Okrádajú ma o peniaze* [online]. SME.sk [cit. 26.8.2014]. Dostupné z: <http://www.sme.sk/c/3883136/peci-uhercik-okradaju-ma-o-peniaze.html>) ale aj nemedializované kauzy zaslania neoprávneného licenčného výmeru portálu rómskej hudby Kolotoč.

Nakoľko sa v médiách pravidelne objavujú nové správy o pochybeniach OKS (nehovoriac o tom, že nie každý prípad pochybenia je nutne medializovaný a tým pádom sa o ňom verejnosť ani nedozvie), javí sa súčasná forma kontroly ako nedostatočná a neefektívna. Občania zároveň hlásia, že nemajú dostatočný mechanizmus, ako by mohli prípadné problémy s OKS riešiť (napr. neoprávnený zákaz akcie, neprimerane vysoké sadzby, neprijateľné praktiky ako označovanie sa za inšpektorov, alebo hrozenie trestným stíhaním, vymáhanie prostredníctvom pochybných firiem a pod.).

3. NÁVRHY NA ZMENU

Vzhľadom na vyššie uvedené problémy dnešnej úpravy navrhujeme *balíček 12. riešení*, ktorý v niektorých prípadoch len precizuje súčasnú úpravu, v iných implementuje smernicu o kolektívnej správe práv, no často ide aj nad jej rozsah tam, kde je to z pohľadu úniijného práva možné³⁰.

3.1 ROZLIŠOVAŤ DVA TYPY OKS

Dnes môže akákoľvek OKS okamžite spravovať aj práva osôb, ktoré s ňou nie sú nijakým spôsobom spojené. Aj problémová alebo neoverená OKS tak môže ľahko začať vykonávať kľúčovú inkasnú činnosť pre spoločnosť. Do budúcnosti by bolo potrebné OKS rozdeliť do dvoch skupín³¹.

OKS, ktoré pôsobia iba ako umelecké spolky združených autorov (*spolkové OKS*) by mali podliehať základným podmienkam pre OKS. Tie by sa mali, čo do založenia novej OKS, znížiť oproti súčasným podmienkam stanoveným v zákone. OKS, ktoré vykonávajú správu práv aj pre nezdružených, resp. aj nezastúpených členov (napr. rozšírená kolektívna správa práv, správa osirelých diel, obchodne nedostupných diel, alebo rozšírené oprávnenie na kolektívnu správu - viď bod 3.6), by mali podliehať certifikácií zo strany Ministerstva a zvýšenému štandardu podmienok, a to či už v otázkach ich transparentnosti, poskytovaní hlasovacích práv nečlenom ako aj v otázkach ich prístupu k administratívnym nákladom. Pôsobia totiž ako kultúrne inštitúcie (*verejné OKS*).

Príklad. Je zrejmé, že náklady nad 30 % sú natoľko vysoké, že podkopávajú akúkoľvek legitimitu kolektívnej správy práv ako efektívnejšieho riešenia. Ak OKS nedokáže spravovať práva pod tieto náklady, nemala byť mať oprávnenie spravovať majetok iných osôb ako svojich členov, a teda vystupovať ako *kultúrna inštitúcia*. Naopak, Autorský zákon by nemal obmedzovať možnosť autorov združiť sa na správu svojho práva a nechať možnosť slobodne autorom sa rozhodnúť, že budú prípadne svoje práva spravovať aj za náklady nad 30 %. V tomto prípade tak trpia totiž len členovia, ktorí majú možnosť dosiahnuť zmenu prostredníctvom interných predpisov alebo vystúpením z danej OKS. Rozlíšenie týchto dvoch situácií je nevyhnutné poskytnutím flexibility.

Verejné OKS by mali podliehať aj pravidelnej audítorskej právomoci Ministerstva ako kontrolného orgánu. To by malo mať povinnosť zriadiť osobitnú komisiu, ktorá v určitom časovom období bude skúmať ich funkčnosť a nedostatky.

3.2 ZAVEDENIE DVOCH REŽIMOV TRANSPARENTNOSTI

Spolkové OKS by mali podliehať základnému "A" režimu transparentnosti. Verejné OKS, ktoré vykonávajú správu práv aj pre nezdružených, resp. aj nezastúpených členov (napr. rozšírená

³⁰ Smernica o kolektívnej správe predstavuje minimálnu harmonizáciu, čo je zdôraznené nie len v samotnom odôvodnení smernice (odôvodnenie č. 9), ale aj vo viacerých jej článkoch.

³¹ Spolkové aj verejné OKS by naďalej spadali bez problémov pod definíciu článku 3 smernice o kolektívnej správe.

kolektívna správa práv, správa osirelých diel alebo obchodne nedostupných diel), by mali podliehať zvýšenému režimu transparentnosti “B”. V posledne menovaných prípadoch totiž OKS pôsobia ako *verejné kultúrne inštitúcie* a činnosti im zverené by pokojne mohol inak vykonávať aj orgán verejnej moci, ktorý by takejto transparentnosti jednoznačne podliehal. V týchto prípadoch vzhľadom na nezastúpenie verejnosti v štruktúrach OKS je nevyhnutné mať na transparentnosť oveľa väčšie nároky. Transparentnosť pritom nie je samoučelná, ale má priamo slúžiť kontrole OKS zo strany občanov (napr. dodržiavanie rovného zaobchádzania pri spoplatňovaní podľa cenníka, a pod.).

Režim “A” obsahuje povinné zverejňovanie a) sadzobníkov³², b) mien zastupovaných autorov³³, c) databázy zastupovaného repertoáru³⁴, vrátane informácie o tom, či je kolektívna správa výhradná alebo nie, d) uzatvorených kolektívnych licenčných zmlúv, vrátane recipročných zmlúv³⁵, a e) podrobné koncoročné správy o hospodárení³⁶, vrátane distribučných kľúčov³⁷. Niektoré informácie by OKS mala jednoznačne zverejňovať prostredníctvom stránky Ministerstva (napr. a) a d)), aby bola garantovaná nie len ich vyhľadateľnosť, ale zároveň aj integrita, t.j. to, že sa tieto dokumenty nebudú svojvoľne a bez patričného oznámenia meniť zo strany OKS.

Režim “B” obsahuje taktiež povinné zverejňovanie a) až e). Navyše však OKS musí zverejňovať *všetky* uzatvorené zmluvy, t.j. individuálne, hromadné a kolektívne licenčné zmluvy, vrátane všetkých faktúr vystavených na ich základe a ostatné zmluvy, ktoré OKS uzatvára pri svojom fungovaní (napr. nájom budovy, zamestnanecké zmluvy a pod.). Takéto zmluvy a faktúry by opäť bolo vhodné zverejňovať prostredníctvom stránky Ministerstva, resp. je možné na to využiť aj už existujúcu schému zverejňovania faktúr v Centrálnom registri. Aby bola táto povinnosť dostatočne vynucovaná, užívateľ diel, resp. opačná zmluvná strana by mala mať nárok na vrátenie odmeny, pokiaľ jeho faktúra nebola zverejnená do určitého časového obdobia, napr. 2 mesiacov. To možno dosiahnuť napríklad už existujúcim režimom odloženej účinnosti zmluvy podľa § 47a ObčZ. Osobné údaje musia byť však zo zverejňovaných dokumentov vylúčené³⁸.

Tento režim transparentnosti umožní, aby si OKS mohli vybrať cestu spolkovej OKS s menšími oprávneniami, ale aj povinnosťami alebo cestu verejnej OKS so širokými oprávneniami, ale aj povinnosťami. Ak autori chcú zachovať obsah svojich licenčných zmlúv v tajnosti, môžu tak urobiť buď samostatným výkonom práv, združením sa v spolkovej OKS, alebo aj verejnej OKS, ak im táto umožní aj nevýhradné spravovanie ich práv.

Vyššie načrtnutá transparentnosť je v prípade “A” predovšetkým na prospech používateľov práv, ktorí konečne získajú informácie, ktoré sú úplne bežné v obchodných vzťahoch, a síce i) komu, ii) za čo a iii) koľko platiť. Tieto informácie sú zároveň nevyhnutné aj na riadnu možnosť výkonu rozšírenej

³² Predpísané už podľa odôvodnenia č. 35, článku 20(a), článku 21(1)(c) a článku 16(2) smernice o kolektívnej správe (povinnosť zverejňovať).

³³ Predpísané už podľa § 81 ods. 1 písm. e) a f) AutZ (povinnosť viesť databázu) a článku 5(7) smernice o kolektívnej správe (povinnosť vytvárať dokumentáciu).

³⁴ *Tamtiež.*

³⁵ Predpísané už podľa článku 21(1)(h) smernice o kolektívnej správe (súčasť tzv. transparentnej správy – je potrebné ísť ale nad rozsah a zverejňovať aj obsah, nie len ich zoznam).

³⁶ Predpísané už podľa článku 22 smernice o kolektívnej správe (súčasť tzv. transparentnej správy).

³⁷ Predpísané už podľa článku 21(1)(e) smernice o kolektívnej správe (súčasť tzv. transparentnej správy).

³⁸ V súlade s odôvodnením smernice č. 52 a článkom 42 smernice o kolektívnej správe.

kolektívnej správy v spoločnosti. V prípade “B” je transparentnosť aj na prospech verejnosti, ktorá má totiž záujem na tom ako sú spravované práva nezastúpených autorov.

Okrem vyššie uvedeného režimu zverejňovania informácií, by OKS mali mať v súlade so smernicou o kolektívnej správe povinnosť sprístupňovať určitý typ informácií ešte na žiadosť autorov, používateľov alebo verejnosti³⁹. Keďže mnoho informácií bude zverejňovaných plošne, OKS tak budú odbremenené od zodpovedania individuálnych žiadostí. Plošne zverejňované informácie možno automaticky spracovať, čo umožní lepšiu kontrolu, ale aj analýzu repertoáru OKS.

3.3 PODMIENKY SPRÁVY PRÁV CEZ OKS

Podmienky, za ktorých dochádza k zastupovaniu autorov, alebo ich združovaniu musia byť upravené jednoznačnejšie, ako je tomu dnes. Pri *členstve* je nutné umožniť do budúcnosti Ministerstvu obligatórny prieskum vnútorných predpisov organizácií. Ministerstvo by ich malo pri tomto prieskume konzultovať s Protimonopolným úradom. Budúci Autorský zákon by mal však v každom prípade zakazovať *excesívne požiadavky* (príjmové a obdobné) na členstvo⁴⁰, ktoré často vedú k tomu, že zásadnú rozhodovaciu právomoc v rámci OKS majú potom len hranejší alebo známejší umelci. Zároveň by mal mať každý nositeľ práv rovný a nárokovateľný prístup k členstvu, ak splní tieto podmienky (ak nebol samozrejme predtým právoplatne vylúčený)⁴¹. Odmietnutie členstva by malo podliehať vysvetľovacej povinnosti OKS⁴², pričom toto rozhodnutie by malo byť preskúmateľné súdom.

V každom prípade by ale mali byť podmienky na členstvo flexibilnejšie, hoci stále rovné a primerané, než podmienky na *zastupovanie*. Zastupovanie autorov by totiž malo podliehať ako doteraz explicitnej povinnosti prevziať zastúpenie (§ 81 ods. 1 písm. a) až d) AutZ)⁴³. Podmienky zastupovania by taktiež mali podliehať prieskumu Ministerstva po konzultácii s Protimonopolným úradom. Ministerstvo by malo viesť zoznam neprijateľných ustanovení v takýchto zmluvách, ako napríklad zákaz obmedzovať autorov v ich nekomerčnom licencovaní diel⁴⁴. Návrh na zaradenie takýchto podmienok by mohla robiť stále *Komisia na kontrolu OKS* (viď nižšie). Netreba zabúdať na to, že niektorí autori môžu byť pri uzatváraní týchto zmlúv v pozícii slabšej zmluvnej strany, a že cieľom OKS nie je určovať biznis modely umelcom, ale poskytovať infraštruktúru na inkasovanie ich odmien.

³⁹ Napríklad článok 12(1) a článok 18 smernice o kolektívnej správe.

⁴⁰ Podobne DREXL, Josef, NÉRISSON, Sylvie, TRUMPKE, Felix, HILTY, Reto M. *Comments of the Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law on the Proposal for a Directive*, str. 22, bod 34; Príkladom môže byť napríklad nedávne počínanie Buma/Stemra v Holandsku (Dostupné na: <https://www.acm.nl/en/publications/publication/12856/Buma-Stemra-promises-ACM-to-offer-more-options-in-music-copyright-management/>)

⁴¹ Predpísané už podľa článku 6(2) smernice o kolektívnej správe a § 81 písm. a) AutZ.

⁴² Predpísané už podľa článku 6(2) smernice o kolektívnej správe.

⁴³ Predpísané už podľa článku 5(2) v súvislosti s článkom 7(2) smernice o kolektívnej správe.

⁴⁴ V súlade s článkom 5(3) smernice o kolektívnej správe.

3.4 ROZŠÍRENIE PARTICIPÁCIE NEČLENOV

Napriek tomu, že OKS môže dnes inkasovať podstatnú časť svojich prostriedkov v prospech autorov, ktorí nie sú jej členmi, či dokonca nezastupovaných autorov, resp. nositeľov práv, Autorský zákon im nedáva žiadne možnosti kontroly samotného toku peňazí cez kolektívnu správu. Nie je potom vôbec prekvapujúce, že sú títo nečlenovia častokrát znevýhodňovaní pri zúčtovaní vybraných odmien. Je preto potrebné zaviesť povinnosť pre verejné OKS umožniť vo svojich interných štruktúrach aj určité hlasovacie práva pre nečlenov. Inšpirovať sa pritom možno nemeckou úpravou § 6 UrhWG. Jedným z riešení je zaviesť povinnosť hlasovacích práv napr. vo valnom zhromaždení alebo kontrolných výborov OKS odporučne podľa výšky odmien vyzbieraných v prospech nečlenov podľa poslednej koncoročnej záverečnej správy, prípadne fixne. Takýmto spôsobom by aj nečlenovia mohli ovplyvňovať spôsob prerozdelenia svojich vlastných prostriedkov či výšku nákladov v rámci OKS.

3.5 POVINNOSŤ ROVNÉHO ZAOBCHÁDZANIA S POUŽÍVATEĽMI

Ako bolo poukázané vyššie, § 81 ods. 1 písm. h) AutZ (“uzatvárať s používateľmi ... za primeraných a rovnakých podmienok zmluvy”) sa v praxi často nerešpektuje. Zdokumentované sú prípady, keď kaderníctvo platí viac ako vedľa stojaci hotel za to isté použitie toho istého repertoáru. Navrhujeme preto precizovať toto ustanovenie tak, aby jednak nezaväzovalo ruky OKS pri zjednávaní lepších podmienok, ale aby zároveň zabezpečovalo nezneužívanie zliav.

Iné ako kolektívne licenčné zmluvy bude musieť OKS uzatvárať za rovnakých podmienok tak, že cenu vždy určí podľa svojho sadzobníka⁴⁵. Znamená to, že OKS nebude môcť poskytovať akékoľvek individuálne zľavy mimo kolektívnych licenčných zmlúv⁴⁶. To zároveň vytvorí tlak na lepší výber peňazí, keďže kolektívne správy budú motivované inštitucionalizovať akékoľvek zľavy na konkrétnu oblasť výberu (napr. kaderníctva, hotely a pod.). Zároveň to podporí snahu rôznych podnikateľov lepšie sa organizovať za účelom získania lepších podmienok ako stanovuje sadzobník cez kolektívne licencie. Rovnosť zliav v oblasti kolektívnych licenčných zmlúv bude vzhľadom na ich počet a predpokladanú transparentnosť oveľa ľahšie odkontrolovať. Opäť pritom platí, že zľavu je stále možné dohodnúť aj inak, a síce mimo kolektívnej správy, a to či už pri individuálnej správe práv alebo hoci aj kolektívnej správe, no s nevýhradným zastúpením.

Zároveň navrhujeme zaviesť ustanovenie, ktoré umožňuje nárokovať si rovnaké podmienky pred súdom ako korektív vyžadovanej odmeny. Podmienky na výkon tohto nároku má vytvoriť práve zvýšená transparentnosť režimu “B”.

3.6 ZAVEDENIE ZÁKONNÉHO ROZŠÍRENÉHO OPRÁVNENIA NA KOLEKTÍVNU SPRÁVU

Na predchádzajúci návrh nadväzuje aj ďalšie riešenie, od ktorého si sľubujeme jednak zvýšenie súťaže pri správe práv, zníženie administratívnych nákladov na výber odmien, ale aj zjednodušenie výberu prostredníctvom jednotných inkasných miest (tzv. one-stop-shop).

⁴⁵ Predpísané už aj podľa odôvodnenia č. 31 smernice o kolektívnej správe.

⁴⁶ Súčasné dôvody na zníženie odmeny musia byť zahrnuté do sadzobníka.

Zákonné rozšírenie oprávnenia OKS znamená, že každá verejná OKS, ktorá aktívne pôsobí na trhu viac ako 3 roky bude môcť vyberať licenčné odmeny v prospech zastúpených nositeľov práv ktorejkoľvek inej OKS, bez jej osobitného povolenia, a to za podmienky, že jej administratívne náklady na výber týchto odmien boli za uplynulý kalendárny rok *podstatne nižšie* ako náklady dotknutej konkurenčnej OKS. Podstatne nižšími nákladmi sa bude rozumieť situácia, kedy inkasujúca OKS podľa záverečnej správy z uplynulého roka zrazila z vyzbieraných peňazí autorom aspoň o 5 % menej ako konkurenčná OKS podľa jej záverečnej správy. Inkasujúca OKS si pritom bude môcť ponechať len svoju bežnú výšku režijných nákladov v danom roku, keďže s príjmom bude musieť zaobchádzať rovnako ako s tým pre svojich členov⁴⁷.

Príklad aplikácie: Za rok 2050 má SOZA 30 % (hudba), OZIS 25 % (výkonný umelci) a LITA 20 % (literárne diela) náklady pri výbere odmien. Podľa vyššie navrhnutého pravidla môže v roku 2051 organizácia LITA vyberať nie len pre svojich autorov literárnych diel, ale aj za hudobné diela pre autorov zastupovaných SOZA, pretože za posledný rok sú jej náklady nižšie až o 10 percentuálnych bodov (p.b.). To isté by mohla urobiť organizácia OZIS čo sa týka autorov a práv zastupovaných SOZA, ale nie už čo sa týka autorov a práv zastupovaných LITA (jej náklady sú nižšie o 5 p.b.). Ak sa LITA rozhodne vyberať aj pre SOZA, musí na konci roka odvieť SOZA prostriedky vyzbierané podľa sadzobníka SOZA. Znížiť túto sumu môže maximálne o svoje bežné režijné náklady v danom roku (napr. 20 %), tj. odvieť musí minimálne 80 % vyzbieraných peňazí, čo je suma stále jednoznačne vyššia ako 70 %, ktoré by rovnaký výber stál cez SOZA.

Takáto úprava predpokladá všeobecnú transparentnosť. V opačnom prípade totiž niet informácií, na základe ktorých možno určiť sadzby odmien, ich opodstatnenosť alebo oprávnenosť OKS na výber pre konkurenčnú OKS. Zákonné rozšírenie oprávnenia OKS sa bude vzťahovať len na vyberanie podľa sadzobníka, a nie na kolektívne licenčné zmluvy, ktoré bude môcť uzatvárať naďalej len OKS s daným konkrétnym oprávnením. Tak sa zvýši tlak jednak na zníženie nákladov pri výbere podľa sadzobníka a tiež na rozširovanie lepších podmienok podľa kolektívnych zmlúv.

Súťaž medzi OKS možno očakávať predovšetkým v oblastiach výberu, kde jedna OKS inkasuje od tých istých osôb len za iné použitie iných práv (napr. literárne vs. hudobné dielo v tej istej pesničke) pri tej istej činnosti (napr. rádio v prevádzke). Takto sám trh prirodzene povedie k tomu, že už nebudú podniky platiť paralelne za tú istú činnosť trom OKS súčasne, ale len jednej - nákladovo najúspornejšej, ktorá vyberie platbu pre ostatné. Zlepší sa tak notorická komplikovanosť výberu odmien. Dnes je táto možnosť tiež k dispozícii, ale len na základe vzájomných dohôd. Zákonná úprava tak len fikciou bude simulovať dohodu. Štruktúra OKS totiž dnes vedie k tomu, že silné a často práve tie drahšie OKS nedovolia výber cez iné OKS. Spolupráca je preto skôr absurdne otočená smerom od lacnejších a drobných OKS k tým väčším a drahším. Navyše spolupráca OKS v tomto smere je dnes minimálna. Cieľom tejto úpravy je prelomiť nespoločnosť vo vzájomnú súťaž OKS.

Jednou z podmienok fungovania tohto systému je tiež, že užívateľ diela musí byť jasne poučený o tom, za čo v danom prípade platí. Stanoviť by sa preto mohli základné zákonné požiadavky na fakturáciu odmien. Z nich by potom malo byť zrejme: i) za aké použitie, ii) podľa ktorej sadzby, iii) ktorej OKS, iv) v akom rozsahu sa odmena vyberá. Autor by tak mal istotu, že po jednej OKS nebudú ten istý výber žiadať aj iné OKS. Zároveň by jednotná štruktúra fakturácie pomohla automatickému spracovaniu

⁴⁷ Takáto podmienka vyplýva aj z článku 14 a článku 15 smernice o kolektívnej správe.

zverejňovaných faktúr v režime “B”, čo by uľahčilo odkontrolovanie OKS. Ak by sa zaviedla aj povinnosť v) uvádzať výšku zrážky pred distribúciou autorom, posilnilo by to presvedčenie verejnosti o adresnosti svojich platieb.

3.7 ZFLEXIBILNENIE KOLEKTÍVNEJU SPRÁVY

Súčasny Autorský zákon pozná viacero povinností, ktorý v určitých kontextoch používania diel nedávajú riadny zmysel. Príkladom je notifikačná povinnosť organizátorov verejných kultúrnych podujatí podľa § 82 ods. 6 AutZ, ktorí musia vždy “pred uskutočnením podujatia oznámiť príslušnej organizácii kolektívnej správy program podujatia, v ktorom ku každému dielu, ktoré má byť verejne vykonané, uvedie jeho názov a údaj o autorstve”. Nemalé množstvo organizátorov nedokáže takéto nahlásenie vopred vôbec vykonať, či už z dôvodu žánrového (free-style umelcov), alebo organizačného. Zároveň ale tieto notifikačné povinnosti môžu dávať v mnohých prípadoch zmysel. Spôsob ako vyriešiť túto situáciu je alebo zrušiť notifikačné povinnosti úplne alebo aspoň zaviesť možnosť vlastného upravenia niektorých povinností v kolektívnej licenčnej zmluve odlišne od Autorského zákona. Niektoré povinnosti (nie len notifikačné) by teda malo byť do budúca možné kolektívnu zmluvou zmeniť. Tak sa do budúca budú môcť napríklad folkloristi, ktorí hrajú jednak chránenú a nechránenú hudbu, prípadne nemajú k dispozícii play-listy vopred, dohodnúť na tom, že OKS doručia potrebné informácie v určitom časovom období po podujatí. Tým bude Autorský zákon flexibilnejší a zároveň sa podporí združovanie používateľov a šitie konkrétnych riešení na mieru. Z tohto dôvodu ale zároveň musia byť takéto kolektívne zmluvy riadne zverejňované a kontrolované Ministerstvom.

3.8 ZÁKAZ ZAŤAŽOVANIA VOĽNÝCH DIEL

V praxi možno badať pokusy OKS vyprázdňovať spoločenský zmysel voľných diel, t.j. diel nezaťažených autorskými právami. Voľné diela sú dôležitým dizajnovým prvkom autorskoprávnej ochrany, ktorá má umožniť autorom získať odmenu zo svojej činnosti na vopred stanovený obmedzený čas. Po uplynutí tohto času sa diela stávajú súčasťou kultúrneho dedičstva, ktoré môže byť voľne používané verejnosťou. Výklad niektorých ustanovení AutZ často popiera zmysel voľných diel. Je totiž nezmyselné, aby OKS vyžadovali nahlasovanie používania aj voľných diel, ak im neprináleží akákoľvek inkasná príležitosť. Takéto správanie OKS vedie len k frustrácii používateľov a ich znechucovaniu a podužívaniu verejne voľných diel. Autorský zákon by mal jasne stanovovať, že OKS nemôžu voľné diela zaťažovať svojim výkonom a obdobne by sa to malo týkať (s výnimkou povinnej kolektívnej správy) aj diel šírených pod verejnou licenciou.

3.9 PRECIZOVANIE ROZŠÍRENEJ KOLEKTÍVNEJ SPRÁVY

Rozšírenú kolektívnu správu podľa § 84 AutZ je nutné v prvom rade vyjasniť. Ak sa chceme pustiť cestou rozšírenej kolektívnej správy aj iných ako renumeračných práv, ktoré sú dobrovoľne spravované, musíme to jasne upraviť a zaviesť zodpovedajúce inštitucionálne mechanizmy. Ak sa rozhodneme pre obmedzenú rozšírenú kolektívnu správu akú máme dnes, je potrebné precizovať rozsah tejto správy, ako aj zlepšiť spôsob jej uplatňovania. Predovšetkým rozšírená kolektívna správa nemôže fungovať, ak nevieme, kto všetko je zastupovaný existujúcimi OKS. Bez toho totiž netušíme, na koho sa má kolektívna správa vlastne rozšíriť. Ak v tom istom odbore pôsobia vedľa seba dve OKS, eventuálne by tak mohla každá "klientov" druhej považovať za nezastúpených. Túto časť riešenia má zabezpečiť práve zvýšená transparentnosť. Zároveň však potrebujeme umožniť aj jednoduché vylúčenie kolektívnej správy, ktoré poskytuje právnu istotu užívateľom diel ako aj OKS samotným. Navrhujeme preto zaviesť verejný register osôb, ktoré vylúčili kolektívnu správu svojich konkrétnych diel. Do budúca si tak bude môcť používateľ diel jednoducho overiť, či niekto vylúčil kolektívnu správu, a rovnako tak si bude môcť OKS overiť, že na prospech daného autora pre dané dielo nemá nielen robiť výber, ale ani vyplácať odmeny. Tento register by viedlo príslušné Ministerstvo.

3.10 POUČOVACIA POVINNOSŤ AUTORA

V súčasnosti sa stáva, že autori odohrajú koncert, za ktorý dostanú zaplatenú odmenu a organizátorovi podujatia zabudnú ozrejmiť, že táto odmena nezahŕňa odmenu za autorské práva. Častokrát sú totiž autori zastúpení OKS výhradne, a teda nemôžu sami zjednávať licenčné odmeny za určité použitia, pretože takéto zjednávanie patrí len „ich“ OKS. Výhradné spravovanie práva môže byť za určitých okolností legitímne, no nemôže si brať za rukojemníka používateľov diel. Tí potom musia hrať viac ako pôvodne očakávali. Autori by preto mali mať povinnosť ozrejmiť používateľovi ich diela, ak sú ich diela výhradne kolektívne spravované, a teda poučiť ich o tom, že k odmene bude nutné pripočítať ešte odmenu pre OKS. Ako sankciu je vhodné zakotviť regresný nárok používateľa voči (zastupovanému) nositeľovi práv, ktorý svojim konaním spôsobil, že používateľ platil v konečnom dôsledku dvakrát za to isté použitie – raz nositeľovi priamo a raz cez „jeho“ OKS.

V prípade nevýhradne zastupovaných nositeľov práv je vhodné tiež docieľiť transparentnosť v tom, či je súčasťou odmeny aj autorská odmena. Javí sa ako vhodné zaviesť vyvrátiteľnú domnienku, že ak odmena nestanovuje jasne, či je licenčná odmena súčasťou platby, tak sa bude mať za to, že jej súčasťou je. V opačnom prípade totiž používateľ diela pri navštívení OKS nedokáže preukázať, či sa suma licenčnej odmeny odvieďla priamo autorovi alebo nie.

Podobná situácia môže nastať aj pri nezastúpených autoroch, ktorí vystúpia na určitom podujatí a následne za nich OKS žiada v rámci rozšírenej správy autorské odmeny. Autori, ktorí nevylúčili kolektívnu správu svojich renumeračných práv a neoznámili usporiadateľovi podujatia, ale na konci cez OKS inkasujú ešte ďalšie prostriedky za používanie svojho diela v rámci svojho vystúpenia. Je preto nutné zaviazť aj autorov, ktorí nie sú zastúpení, aby poučili o tom, či kolektívnu správu renumeračných práv vylúčili alebo nie. Iba ak ju totiž vylúčili, OKS nebude môcť v ich prospech inkasovať. Aj tu sa javí vhodné zaviesť regresný nárok ako sankciu.

Regresný nárok ako sankcia má tak priamo pôsobiť na autorov, aby pri obchodovaní so svojimi dielami boli čestní v tom, aké sú presné náklady na použitie ich diel. Sankcia je pritom nevyhnutná na poriadne fungovanie poučovacej povinnosti v praxi. Jej alokácia u autora nie je dôsledkom nejakej arbitrárnej preferencie ale dôsledkom kalkulácie efektívnosti.

3.11 ZAKÁZ MAJETKOVEJ ÚČASTI OKS V PODNIKATEĽSKÝCH PROJEKTOCH

Verejné OKS by sa za žiadnych okolností nemali zapájať do podnikateľských projektov (ako napr. MusicJet, Spotify, a pod.). Takéto OKS majú vykonávať správu práv nielen v záujme svojich členov, ale aj vo verejnom záujme. S tým je nezlučiteľné, aby sa majetkovou účasťou akokoľvek vertikálne integrovali do podnikateľských projektov, pre ktoré slúžia ako licenčné miesta⁴⁸. Netreba zabúdať, že jeden z dôsledkov inštitucionalizovania kolektívnej správy práv je často monopolné postavenie väčších organizácií kolektívnej správy. Majetková účasť by potom mohla motivovať OKS v tejto pozícii, aby dávali lepšie licenčné podmienky projektu, kde majú majetkovú účasť. A naopak znevýhodňovali projekty, kde takúto účasť nemajú. Zároveň zákaz tejto majetkovej účasti treba urobiť citlivo, aby sa ním nezneškodnila účasť na rôznych národných alebo nadnárodných licenčných huboch⁴⁹.

Pokiaľ ide o možnú majetkovú účasť *spolkových OKS*, reguláciu je potrebné prenechať súťažnému právu. Pritom treba upozorniť, že zákaz znevýhodňovania v licenčných podmienkach sa pri správe práv cez OKS dotýka aj týchto organizácií. A tiež, že prípadné znevýhodňovanie možno v rámci povolenom súťažným právom vykonávať len *mimo* kolektívnej správy práv (napr. v rámci nevýhradnej kolektívnej, alebo pri individuálnej správe práv).

⁴⁸ Príkladom takýchto nevhodných praktík je napr. česká organizácia OSA a jej majetková účasť v projekte MusicJet. Viac VYLEŤAL, Martin. *Michal Horák (MusicJet): hudbu budeme muset možná dotovat i z daní* [online]. LUPA.cz [cit. 26.8.2014]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/michal-horak-musicjet-hudbu-budeme-muset-zrejme-dotovat-z-dani/>

⁴⁹ PAKINKIS, Tom. *PRS, GEMA and STIM join forces for pan-European licensing hub* [online]. MusicWeek: The Business of Music [cit. 26.8.2014]. Dostupné z: <http://www.musicweek.com/news/read/prs-partners-with-gema-and-stim-for-combined-licensing-hub/055064>

3.12 ZLEPŠENIE EXTERNEJ KONTROLY

Fixácia rovnosti podmienok mimo kolektívnych zmlúv a transparentnosť v režime „B“ by mala zabezpečiť riadnu kontrolovateľnosť dodržiavania rovných podmienok (aj vďaka možnosti strojového spracovania dát). Zvýšená možnosť nečlenov participovať na rozhodovacom procese, zvýšenie súťaže a zákonné rozšírenie oprávnenia na kolektívnu správu by rovnako mohli prispieť k lepšej kontrole používania nákladov OKS. Napriek týmto pozitívam zrejme automaticky nedôjde k odstráneniu používania všetkých nekalých praktík zo strany OKS voči používateľom a autorom, resp. iným nositeľom práv. Popri existencii správnej kontroly preto navrhujeme inštitucionalizovať možnosť *kolektívnych žalôb používateľov a autorov*, v podobnej forme ako dnes majú OKS proti používateľom. Zavedie sa tak explicitná rovnosť zbraní, pretože používatelia a autori ďalej nebudú odkázaní na aktívnu legitimáciu v práve nekalej súťaže. Kolektívny mechanizmus presadzovania by sa obmedzoval len na určovacie žaloby a žaloby o zdržanie sa porušovania predpisov o kolektívnej správe. Ak by preto do budúca niektorá z OKS vyžadovala určité správanie, asociácie používateľov či autorov by mohli v rámci súdneho konania nechať objasniť, či sú alebo nie sú viazaní takouto povinnosťou, alebo či musia rešpektovať tú ktorú praktiku OKS. V prípade autorov je tiež potrebné posilniť ich postavenie v rámci štruktúr OKS a pred samotným Ministerstvom.

Ministerstvo by tiež malo kreovať *odbornú komisiu – Komisiu pre kontrolu OKS*, ktorá bude priebežne monitorovať chod a fungovanie OKS na Slovensku a vydávať pravidelné správy podobné tejto. Komisia by mala prijímať podnety od občanov a zbierať skúsenosti s fungovaním kolektívnej správy. Okrem toho by mala aj monitorovať cenovú hladinu jednotlivých OKS a podávať o nich pravidelné správy Protimonopolnému úradu. Nadmerná cenová hladina oproti zahraničiu je totiž indikátorom, že OKS môžu porušovať predpisy o ochrane hospodárskej súťaže⁵⁰.

Za zváženie tiež stojí zakotvenie *špecializovanej mimosúdnej arbitráže* pre spory OKS s autormi, používateľmi a OKS navzájom, tak ako to umožňuje smernica o kolektívnej správe (článok 34). Tá by mohla fungovať buď ako nezáväzná arbitráž, alebo ako riadna rozhodcovská arbitráž⁵¹. V každom prípade by mala, na rozdiel od bežnej arbitráže, podliehať obligáciám transparentnosti a zvýšenej odbornosti.

⁵⁰ Naposledy potvrdená judikatúra SDEÚ v prípade OSA C-351/12: “Článok 102 ZFEÚ sa však má vykladať v tom zmysle, že skutočnosť, že tento [tuzemský] správca požaduje za svoje služby sadzby, ktoré sú podstatne vyššie ako sadzby uplatňované v iných členských štátoch, a pod podmienkou, že porovnanie výšky sadzieb sa uskutočnilo na jednotnom základe, alebo že požaduje príliš vysoké ceny bez primeraného pomeru k hospodárskej hodnote poskytnutého plnenia, svedčí o zneužití dominantného postavenia.”

⁵¹ Vzhľadom na chystanú špecializáciu súdov v oblasti autorského práva presadzovaný zo strany EISI je ale možné, že tento návrh bude čoskoro nadbytočný. Prepokladajúc, že súdy budú v tomto smere fungovať efektívne.

Za prvých 5 dní po zverejnení tejto správy ju verejne podporilo 79 osôb poukazujúc, že ich skúsenosti sa zhodujú s obsahom správy.

1. Stanislav Šproho, *dizajnér*
2. Gabriela Patkolová, *prekladateľka*
3. Lukáš Pieš, *grafik*
4. Viera Chudá, *učiteľ a podstarosta*
5. Ing. Milan Slama, *kultúrny manažér*
6. Jakub Moravčík, *producent*
7. Martin Kňážek, *sociálny pracovník*
8. Denisa Chylová, *kultúrna manažérka*
9. Robert Gergely, *technik*
10. Michal Krupička, *prevádzkovateľ webu s rómskou hudbou*
11. Daniel Brnak, *konzultant*
12. Martin Holkovič, *študent*
13. Martin Šechný, *informatik - autor aj používateľ*
14. Miroslav Horniak, *redaktor*
15. Jozef Demčák, *podnikateľ - SZČO*
16. Jozef Šamu, *právník*
17. doc. JUDr. MUDr. Peter Kováč, PhD., *vedec*
18. Adam Oleš, *študent práva*
19. Kristína Chmeliková, *kultúrny manažér*
20. Ivan Tomovič, *softvérový inžinier*
21. Alex Wald, *programátor*
22. Tomáš Polák, *telekomunikačný inžinier*
23. Zuzana Godalova, *autor, pedagóg a aktivista*
24. Mgr. Moško Vladimír, *prevádzkovateľ kultúrneho centra*
25. Peci Uherčík, *okrádaný nositeľ práv*
26. Tomáš Brunovský, *IT manažér*
27. Andrej Záh, *programátor*
28. Jonas Gruska, *hudobník*
29. Ľubomír Panák, *programátor a autor*
30. Peter Zidek, *web developer a grafik*
31. Daniel Toth, *hudobník*
32. Peter Lunáček, *podnikateľ*
33. Ing. Jozef Orogváni, *konzultant pre finančné riadenie*
34. Ján Papuga, *autor*
35. Stano Seifert, *podnikateľ*
36. Peter Svrček, *podnikateľ*
37. Ján Gondol, -
38. Ivan Drienik, *IT špecialista*
39. Ján Lazur, *advokát*
40. Peter Dombrovský, *umelecký manažér*
41. Radovan Pala, *advokát*
42. Ľubomír Kmotorka, *podnikateľ*
43. Robert Žák, *dôchodca*
44. Peter Obuch, *kultúrny pracovník a hudobník*
45. Jana Oslancova, *pedagóg*
46. Kamil Meitner, *stavbár*

47. Peter Stolc, *obchodník*
48. Ivan Pakši, *IT pracovník*
49. Radoslav Daňko, *programátor*
50. Marián Vrábel, *podnikateľ*
51. Kristína Šubjaková, *architekt*
52. Ján Filípek, *dizajner*
53. Richard Chomjak, *informatik*
54. Milan Mikláš, *grafik, programátor*
55. Michal Skaličan, *právnik*
56. Peter Mydlo, *učiteľ*
57. Roland Koncz, *podnikateľ*
58. Martin Vajda, *podnikateľ*
59. Rudolf Rabatin, *pedagóg a autor*
60. Adam Mihočka, *programátor*
61. Zuzana Pokorná, *hudobník*
62. Jakub Ulaher, *právnik*
63. Zuzana Juhásová, *tanečný choreograf a speváčka*
64. Martin Šrámek, *študent*
65. Marcel Vsocký, *odborný asistent*
66. Juraj Mosej, *študent a doktorand*
67. Juraj Barta, *bankový úradník*
68. Robert Kormanak, *konzultant*
69. Peter Hanecak, *IT*
70. Alexandra Novosedlíková, *advokátsky koncipient*
71. Marcel Vrchota, *právnik*
72. Ján Dugovič, *grafik*
73. Marek Péli, *advokátsky koncipient*
74. Alena Pitlová, *pracujúca študentka*
75. Miroslav Piter, *SW Tester*
76. Matúš Druga, *filmár, grafik, fotograf a tanečník*
77. Judita Hitkova, *podnikateľ*
78. Patrik Pomichal, *programátor*
79. Lucia Matisová, *právnička*